

# Učinkovitost mjera ruralnog razvoja na ruralni turizam u Koprivničko-križevačkoj županiji

---

Ščetarić, Ivana

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:374466>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Križevci University of Applied Sciences](#)



REPUBLIKA HRVATSKA  
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Ivana Hrg Matušin, bacc.ing.agr.

**UČINKOVITOST MJERA RURALNOG RAZVOJA NA  
RURALNI TURIZAM U  
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI**

Završni specijalistički diplomski stručni rad

Križevci, 2016.

REPUBLIKA HRVATSKA  
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Specijalistički diplomski stručni studij  
*Menadžment u poljoprivredi*

Ivana Hrg Matušin, bacc.ing.agr.

**UČINKOVITOST MJERA RURALNOG RAZVOJA NA  
RURALNI TURIZAM U  
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI**

Završni specijalistički diplomski stručni rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada:

1. dr.sc. Sandra Kantar, v. pred., predsjednica povjerenstva i članica
2. dr. sc. Kristina Svržnjak, prof.v.š., mentorica i članica
3. Dušanka Gajdić, univ.spec.oec., v. pred., članica

Križevci, 2016.

## **PODACI O RADU**

Završni specijalistički diplomski stručni rad izrađen je na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima pod mentorstvom dr. sc. Kristine Svržnjak.

Rad sadrži:

- 86 stranica
- 15 slika
- 13 tablica
- 1 graf
- 60 navoda literature

# SADRŽAJ

<b>1. UVOD</b> .....	<b>1</b>
1.1. Cilj i svrha istraživanja .....	1
1.2. Hipoteza.....	2
<b>2. PREGLED LITERATURE</b> .....	<b>3</b>
2.1. Ruralno područje i ruralni turizam .....	4
2.2. Ruralno turističke atrakcije.....	5
2.3. Važnost i razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj .....	7
2.4. Ruralni turizam u Koprivničko–križevačkoj županiji .....	10
<b>3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA</b> .....	<b>13</b>
<b>4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA</b> .....	<b>15</b>
4.1. Karakteristike ruralnog turizma KKŽ .....	16
4.1.1. Objekti za ruralni turizam u KKŽ.....	16
4.1.2. Gastronomska ponuda Županije.....	24
4.1.3. Narodni običaji i manifestacije ruralnih krajeva .....	29
4.1.4. Značaj vinskih cesti Koprivničko-križevačke županije.....	34
4.1.5. Narodna baština i spomenici.....	36
4.1.6. Prirodna baština.....	39
4.1.7. Ekološka poljoprivreda u KKŽ.....	41
4.2. Razvojne mjere.....	43
4.2.1 Programi i mjere za ruralni razvoj.....	43
4.2.2. Mjere za razvoj ruralnog turizma.....	46
4.3. Indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji.....	54
4.4. Rasprava kroz SWOT analizu .....	61
<b>5. ZAKLJUČAK</b> .....	<b>64</b>
<b>6. LITERATURA</b> .....	<b>66</b>
<b>7. PRILOZI</b> .....	<b>71</b>
<b>POPIS KRATICA</b> .....	<b>83</b>
<b>SAŽETAK</b> .....	<b>84</b>
<b>SUMMARY</b> .....	<b>85</b>
<b>ŽIVOTOPIS</b> .....	<b>86</b>

## 1. UVOD

Ruralni turizam, osobito turizam na seljačkim gospodarstvima je bitna sastavnica ukupnog, održivog ruralnog razvitka. Osim toga, značajni je pokretač obnove sela, revitalizacije ruralnog prostora i razvoja ruralne turističke destinacije.

Gledajući na razini Republike Hrvatske (RH), može se reći da je ruralni turizam na zadovoljavajućoj razini razvoja čemu najviše pridonose prirodne ljepote kojima Hrvatska obiluje. Međutim, pitanje je, da li je to dovoljno da zadovolji nužne pretpostavke potrebne za uspješni ruralni turizam. Kao primjer uspješnog turizma u RH uvijek se s pravom ističe Istarska županija, koja osim svojih prirodnih ljepota, uspješno kombinira mnogobrojne gospodarske i socijalne čimbenike na putu razvoja ruralnog turizma i na taj način predstavlja primjer koji bi trebale slijediti i druge hrvatske županije.

Kako su osnovni dugoročni ciljevi ruralnog razvoja usmjereni na održivo korištenje raspoloživih prirodnih potencijala u funkciji osiguravanja ruralnih područja kao sigurnog i privlačnog mjesta za život i rad te razvijeno ruralno gospodarstvo s trendom povećanja zaposlenosti, ruralni turizam se nameće kao integrativni čimbenik u nastojanju da se ostvare navedeni ciljevi. S druge strane, država intervenira različitim mjerama u ostvarivanju dugoročnih ciljeva ruralnog razvoja, pa tako i razvoja svih oblika turizma u ruralnom području.

Stoga se u radu na primjeru Koprivničko-križevačke županije identificiraju mjerljivi okolišni, gospodarski i socijalni čimbenici kako bi se ustanovila učinkovitost mjera ruralnog razvoja u razvoju ruralnog turizma u analiziranoj županiji. U usporedbi tih čimbenika sa spomenutom Istarskom županijom može se krenuti od nekoliko pozitivnih činjenica na putu prema razvoju ruralnog turizma: „*Nemamo mora – imamo polja, nemamo masline – imamo stoljetne hrastove, nemamo kamene kuće – imamo dvorce...*“, a rad će ukazati na još neke od njih.

### 1.1. Cilj i svrha istraživanja

Dosadašnja iskustva pokazuju da je ruralni turizam gospodarska grana od koje se isplati živjeti, jer predstavlja potrebnu „oazu mira“. Je li tome tako i u Koprivničko-križevačkoj županiji, istražiti će se u ovom radu.

Evidentno je da ruralni turizam u Hrvatskoj ima trend rasta, a pitanje koje se postavlja u radu jest da li dosadašnji razvoj ruralnog turizma Koprivničko-križevačke županije zadovoljava sve potrebne razine kako bi mogli reći da je ruralni turizam i uspješan.

Stoga je glavni cilj rada istražiti prirodnu, društvenu i gospodarsku razinu razvoja ruralnog turizma te dosadašnju provedbu i učinkovitost mjera usmjerenih razvoju ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji s razine donositelja odluka ruralnog razvoja.

## **1.2. Hipoteza**

Mjere za razvoj ruralnog turizma su raznolike. Svaki poljoprivrednik ili cjelokupno gospodarstvo za dobrobit svojega poslovanja može i mora aplicirati na mjeru koja najbolje odgovara njemu i /ili njegovom gospodarstvu u cjelini.

Pretpostavka od koje se polazi da dosadašnje mjere za ruralni razvoj i ruralni turizam nisu u potpunosti iskorištene ili nisu imale dovoljan utjecaj u ostvarivanju dugoročnih ciljeva razvoja ruralnog turizma. Također, pretpostavljeno je da na razvoj ruralnog turizma najveći utjecaj ima razina prirodnih i društvenih potencijala u Koprivničko-križevačkoj županiji.

## 2. PREGLED LITERATURE

U Hrvatskoj je na niskoj razini razumijevanje značajki ruralnog razvoja u suvremenom europskom smislu, čiji je osnovni pravni okvir određen u skladu sa zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske Unije. Napori koje Ministarstvo poljoprivrede sa svojim agencijama i službama, regionalnim razvojnim agencijama i organizacijama poslovnog sektora ulaže u promoviranje provedbe ruralnog razvoja i poticanje korištenja tome namijenjenih financijskih potpora zaostaju na razini županijskih središta i većih gradova te teško dopiru do žitelja ruralnih područja (<http://www.odraz.hr/hr/nase-teme/ruralni-razvoj>)<sup>1</sup>. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede stopa korištenja sredstava različitih potpora za ruralni razvoj niska je i sporo raste, a ulaganja kroz sustav različitih potpora nisu rezultirala očekivanim rezultatima (Zeleno izvješće, 2012.).

Hajdinjak i Mišić (2009.) u svom radu o iskorištavanju pretpristupnih fondova Europske unije navode važnost iskorištavanja pretpristupnih fondova koja se slikovito ogleda u riječima njemačkog konzultanta Jana Drögea: „*CARDS fond bio je poput jelovnika u restoranu, IPA fond je sličniji švedskom stolu, dok je u Strukturnim fondovima, kojima će Hrvatska imati pristup kada uđe u EU, svaka zemlja sam svoj kuhar.*“

U novije vrijeme, u *Programu ruralnog razvoja 2014.-2020.*, kao glavnom strateškom dokumentu ističe se polagani razvoj hrvatske poljoprivrede i ruralnog razvoja uopće, a taj dokument je ujedno i preduvjet za korištenje sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj – fonda iz kojeg je hrvatskim poduzetnicima dostupno nešto više od 2 milijarde eura. Zadatak svake zemlje članice je izrada Nacionalnog plana za ruralni razvoj u skladu sa Strateškim smjernicama za ruralni razvoj, čime se definira raspodjela sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda.

Jedan od prioriteta koji se financira navedenim *Programom* su aktivnosti koje omogućuju mladima zapošljavanje i u poljoprivredi i izvan poljoprivrednih zanimanja, kako bi se potaknuo ostanak mladih u ruralnim područjima. Jedna od takvih aktivnosti je razvoj turizma u ruralnom području kao osnovna ili kao dopunska djelatnost na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu.

---

<sup>1</sup> Internet stranica udruge ODRAZ (skraćena od „Održivi razvoj zajednice“) – nezavisna organizacija civilnog društva koja potiče i pruža potporu provedbi promjena usmjerenih prema održivosti.



## 2.1. Ruralno područje i ruralni turizam

Ruralni turizam razvija se na ruralnim područjima koja u Hrvatskoj zauzimaju gotovo 92% površine. Stoga se pojam ruralnog turizma može tumačiti kroz pojam ruralnih područja.

Strategija ruralnog razvoja definira ruralna područja pak kao mala naselja s niskom gustoćom naseljenosti gdje prevladavaju uglavnom poljoprivredni i šumski načini korištenja zemljišta te prevladava ruralni identitet zajednice. Slično tumači i Ružić (2011.), koji smatra da se ruralni turizam odvija u ruralnom području koje definiraju sljedeća obilježja:

- mali broj stanovnika,
- dominantno korištenje zemlje i šuma za opstanak,
- društvena struktura (običaji i seoski identitet).

Na temelju istaknutih obilježja ruralno područje moglo bi se definirati i kao prostor izvan gradskih sredina s malom koncentracijom stanovnika, na kojemu prevladava zanimanje poljoprivrede, a koje karakterizira posebna društvena struktura (običaji i seoski identitet), (Ružić, 2011.). Prema istom autoru, ruralno područje može se definirati i kao područje čiji se gospodarski razvoj temelji na tradicionalnoj poljoprivredi. Ruralno područje se nalazi izvan utjecaja većih mjesta i gradova, izravno djeluju na njihov razvoj, a po karakteru su suprotnost urbanima.

Na sličan način, Svržnjak i sur. (2014.) ruralnim područjima smatraju ona:

- u kojima je u sadašnjosti ili bližoj prošlosti bio dominantan ekstenzivan način korištenja zemljišta, posebice putem poljoprivrede i šumarstva;
- u kojima dominiraju mala naselja nižeg stupnja centraliteta s izraženom povezanošću između izgrađenog i prirodnog pejzaža, i koja većina lokalnog stanovništva smatra ruralnim;
- koja potiču stil življenja što počiva na kohezivnom identitetu temeljenu na uvažavanju okoliša i vlastitog života kao dijela cjeline.

Ruralni turizam nije nužno dopunska djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu kojem se stvara dodatni prihod, već može biti i profesionalna djelatnost (npr. mali obiteljski hotel, konjanički centar i dr.). Pritom sam pojam ruralnog područja nije strogo definiran, već se pod njim podrazumijevaju područja u kojima prevladavaju: prirodno okruženje, seoski okoliš, mala naselja i sela, zaseoci, izdvojena poljoprivredna gospodarstva, s poljoprivredom i šumarstvom kao glavnim gospodarskim granama (Baćac, 2011.).

Za ruralna područja je karakteristično da se u njima izmjenjuju brojne različitosti krajolika: planine, doline, rijeke, jezera i druge prirodne ljepote, pa su šanse za daljnji razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj vrlo visoke. Važnost ruralnog turizma ogleda su u vrlo snažnoj interakciji

poljoprivredne proizvodnje, proizvodnje tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga, odnosno korištenju već postojećih prirodnih, društvenih i gospodarskih resursa u ruralnom području (Držaić, 2013.).

## 2.2. Ruralno turističke atrakcije

Ruralni se turizam, prema Ružić (2011.), definira i kao aktivnost (pokret), koji čovjeka iz urbane sredine vraća prirodi te pokreće niz gospodarskih i negospodarskih aktivnosti u ruralnoj sredini kao što su:

- uzgoj prirodne i zdrave hrane, za kojom je potražnja u porastu, a ponajviše u visoko razvijenim zemljama,
- doprinosi oživljavanju poljoprivredne proizvodnje na malim površinama, ali na novijoj osnovi, s obzirom na poznato tržište i potrošača,
- omogućuje turistima u ruralnim sredinama aktivan odnos prema prirodi i poljoprivrednoj proizvodnji na obiteljskim gospodarstvima, koja se uključuje u ruralne oblike turizma,
- ruralnim oblicima turizma valoriziraju se sve one vrijednosti koje daju ruralne sredine, omogućujući čovjeku na sadašnjem stupnju industrijskog i postindustrijskog društva povratak prirodnim vrijednostima, poljoprivrednim ambijentima, rasterećenju svih pritisaka i stresova urbanih sredina koji u mnogome sputavaju vrijednost slobode čovjeka,
- razvoj ruralnih oblika turizma uključuje cjelokupnu ruralnu sredinu s ukupnim ambijentom seoskog života: ambijentom stanovanja, arhitekture, flore i faune, tradicionalne kulture, nošnje i slično.

Ruralni turizam je skupni naziv za različite aktivnosti i oblike turizma koji se razvijaju izvan područja gradova i područja na kojima se razvijao masovni turizam. Aktivnosti ruralnog turizma omogućuju turistima istražiti netaknutu prirodu, a u isto vrijeme upoznati kulturu i tradiciju. Prema *Nacionalnom katalogu ruralnog turizma*<sup>2</sup>, brojne su aktivnosti u RH kojima se domaćin može baviti kako bi unaprijedio razvoj ruralnog turizma i zadovoljio goste i najzahtjevnije turiste. Aktivnosti kojima se može unaprijediti razvoj ruralnog turizma su

---

<sup>2</sup> Ruralni turizam Hrvatske, Nacionalni katalog, (ur. Krešić-Jurić, L., Rajković, V.), Republika Hrvatska, Ministarstvo turizma, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, travanj 2015. Zbog jednostavnosti u tekstu, koristit će se skraćenica „Nacionalni katalog ruralnog turizma“.

sudjelovanje u poljoprivrednim poslovima<sup>3</sup>, kušanje proizvoda<sup>4</sup>, edukativne aktivnosti<sup>5</sup> te brojne sportske i druge aktivnosti<sup>6</sup>.

Prema Kušenu (2002.) turističke atrakcije predstavljaju turističke resurse koji mogu privući ili već privlače turiste da posjete turističku destinaciju u kojoj se one nalaze. Bit turističkih atrakcija pokušava se odrediti njihovom ovisnošću o pripadajućim turističkim motivima i turističkim aktivnostima. Turističke atrakcije mogu se usporediti s magnetom koji pokreće kolo cjelokupnog turističkog sustava, odnosno privlači posjetitelje i primarno uvjetuje razvoj turizma u nekoj destinaciji. Turističke atrakcije stoga treba razlikovati i analitički prosuđivati prema:

- realnim turističkim atrakcijama koje valja plasirati na tržište marketinškim postupkom,
- potencijalnim turističkim atrakcijama koje valja najprije turistički razviti, učiniti ih turistički dostupnima,
- turističkim atrakcijama koje se razgledavaju,
- turističkim atrakcijama kojima se turisti bave,
- turističkim atrakcijama koje turisti razgledavaju ili se njima bave zbog dokoličarskog užitka,
- turističkim atrakcijama (paraatrakcije) koje turisti koriste zbog životne prisile (posla, tranzita, liječenja, obrazovanja i slično)
- bogato segmentiranim turističkim atrakcijama za koje su zainteresirane različite skupine „novih turista“, ali i sudionici najrazličitijih vrsta turizma koje postaju sve brojnije.<sup>7</sup>

Turističke atrakcije mogu se definirati kao ona obilježja turističke destinacije koja svojim karakteristikama privlače, tj. motiviraju turiste da posjete neko turistički receptivno područje (Krešić, 2006.), a prema određenim atrakcijama mogu se definirati i različiti oblici ruralnog turizma.

Prema Baćac. (2011.), ruralni turizam obuhvaća sve turističke usluge/aktivnosti/oblike turizma unutar ruralnih područja, uključujući npr. lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, zimski, seoski, ekoturizam, zdravstveni, kulturni turizam, itd. Prema Franić i Grgić (2002)., najčešći oblik ruralnog turizma u hrvatskim uvjetima je rezidencijalni turizam (podrazumijeva boravak u vlastitim vikendicama u ruralnom prostoru tijekom vikenda,

---

<sup>3</sup> Vinogradarstvo i vinarstvo; maslinarstvo; povrćarstvo i voćarstvo i slično.

<sup>4</sup> Domaći likeri, sirevi, med, marmelade i drugo.

<sup>5</sup> Prezentacije starih zanata, kulturne i prirodne baštine, kuharske prezentacije i slično.

<sup>6</sup> Jahanje, vožnja kočijom, biciklizam, planinarenje, kupanje u rijeci, boćanje i slično.

<sup>7</sup> Kušen E.: Turistička atrakcijska osnova, 2002., Institut za turizam, Zagreb

blagdana i odmora). Za razliku od ruralnog turizma, seoski turizam, prema Svržnjak i sur. (2014.), je uži pojam od ruralnog turizma, a širi od turizma na farmi (turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu) i vezan je uz ambijent sela i njegovu užu okolicu te sve njegove aktivnosti (poljoprivreda, manifestacije, gastronomija, folklor, etnologija, ostala gospodarska aktivnost). Prema istim autorima, turizam na seljačkom domaćinstvu pak predstavlja oblik turističke usluge koji je dodatna djelatnost na gospodarstvu sa živom poljoprivrednom djelatnošću, u sklopu koje se nude proizvodi proizvedeni na takvu gospodarstvu. Uključuje usluge noćenja, prehrane, te ostale usluge aktivnog odmora na turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu. Ono predstavlja pojavni oblik seoskog turizma, dok je seoski turizam pojavni oblik ruralnog turizma (Svržnjak i sur., 2014.).

Za potrebe ovog rada, turističke atrakcije u Koprivničko-križevačkoj županiji podijeljene su u tri osnovne kategorije<sup>8</sup>:

1. Prirodne turističke atrakcije – obuhvaćaju posebne rezervate, značajni krajobraz, spremnike prirode, spomenike parkovne arhitekture, park šume, regionalne parkove, zaštićene biljne i životinjske vrste;
2. Gospodarske turističke atrakcije – uključuju obiteljska poljoprivredna gospodarstva namijenjena za razvoj ruralnog turizma (broj i veličina), ostvarena noćenja i dolasci turista u ruralnom turizmu, površina pod turističkim seljačkim domaćinstvima, vinske ceste, ekološki proizvođači, poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom, udio kućanstava koja zarađuju od dopunskih djelatnosti i udio prerađivačkih kućanstava;
3. Društvene turističke atrakcije – uključuju tradicionalna jela, značajne manifestacije i narodnu baštinu, odnosno kulturna dobra.

### **2.3. Važnost i razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj**

Ruralni turizam u RH razvijao se neravnomjerno, posebice zbog lokalnog i regionalnog utjecaja drugih činitelja. Na primjer, u Istri se ruralni turizam počeo razvijati kao sastavni dio destinacijskog proizvoda priobalnih turističkih mjesta, a u ostalom dijelu zemlje u funkciji podizanja kvalitete života na selu, posebno u funkciji osiguranja dodatnih prihoda tamošnjeg pučanstva (Svržnjak i sur., 2014.). U RH je zasada upravo jedino u Istri ruralni turizam konkurentan na europskom turističkom tržištu<sup>9</sup>.

---

<sup>8</sup> Navedene su one turističke atrakcije koje se mogu kvantitativno izraziti i usporediti s istim podacima za Hrvatsku.

<sup>9</sup> Agroturizam, kao poseban turistički proizvod Istre, može biti putokaz za stvaranje specifične ponude ruralnog turizma, koja se oslanja na tradiciju i na najsuvremeniju ugostiteljsku i turističku uslugu. Turističkoj ponudi

Prema istim autorima, ruralni se prostor u RH može podijeliti na sedam ruralnih cjelina, i to:

- Slavonija, Baranja i Srijem,
- Hrvatsko zagorje, Prigorje, Međimurje i Podravina,
- Posavina, Pokuplje i Moslavina,
- Gorski Kotar i Žumberak,
- Lika i Kordun,
- Istra i Hrvatsko primorje,
- Dalmacija.

Ruralni turizam zamišlja se kao čista i održiva gospodarska aktivnost, a Podravina i Prigorje, kao područje istraživanja ovog rada, iskazuju se kao regije visoke autentičnosti i prepoznatljivosti s gledišta modernoga globaliziranog svijeta (Svržnjak i sur., 2014.).

Marković (2007.) proučava ruralni turizam u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji te zaključuje da razvoj turizma i njemu srodnih uslužnih djelatnosti može dovesti do uspostavljanja ravnoteže u demografskom, ekološkom i ekonomskom smislu. Također naglašava kako veliki problem hrvatskog sela općenito, a tako i sela na području Bjelovarsko-bilogorske županije predstavlja sve veće demografsko pražnjenje, a da razvojem ruralnog turizma dolazi do revitalizacije područja, što dovodi do sve veće atraktivnosti sela kao područja mogućeg prosperiteta i izvan bavljenja poljoprivrednim djelatnostima. Kao dobar primjer ističe sela u unutrašnjosti Istre, koja su se upravo politikom razvoja ruralnog turizma i eko-proizvodnje revitalizirala. Za daljnji uspjeh ruralnog turizma u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji autorica upozorava da je potrebno identificirati materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu, krajobraz i prirodne atrakcije, autohtone poljoprivredne proizvode i slično, a da bi se postigao stvaran uspjeh potrebna je suradnja pojedinaca s poduzetničkim talentom, te organizacija marketinške podrške poduzetnicima i ruralnom turizmu.

Prema istraživanju Mesarić Žabčić (2007.), smatra se da je na razvoj ruralnog turizma u Međimurju pozitivno utjecala susjedna Slovenija, ali i ideje i iskustva iseljenika povratnika iz Austrije, Švicarske i Njemačke gdje je taj oblik turizma zaživio još prije mnogo godina. Specifična ruralna imanja, prezentacija tradicije putem narodnih običaja i starih zanata, proizvodnja tradicionalnih proizvoda i činjenica da je očuvanost prirodnog okoliša na visokoj razini te proglašenje rijeke Mure zaštićenim krajolikom predstavljaju dodatni poticaj pojedincima, ali i županiji za takav oblik ulaganja i poduzetništva. Osim toga, autorica ističe Međimurski prostor kao prostor zdrave klime, odličnih uvjeta za rekreaciju, razonodu, dobre

---

istarskoga ruralnog prostora, prema Svržnjak i sur. (2014.), osobito pogoduje njezin geoprometni položaj (blizina morske obale, blizina Slovenije, Italije, Austrije, razvijena prometna infrastruktura i dr.).

cestovne povezanosti kako s ostatkom Republike Hrvatske tako i s okolnim inozemnim susjedima što su značajni elementi za daljnji razvoj ruralnog turizma na prostoru Međimurske županije. I u ovom radu se također zaključuje da ruralni turizam u istraživanoj županiji ima potencijal ispuniti očekivanja turista, stvoriti dodatne prihode, zaposlenje i poduzetničke mogućnosti za lokalno stanovništvo, te da je ruralni turizam podrška ostalim ekonomskim aktivnostima.

Također se u budućnosti treba voditi računa kako o očuvanju pojedinih ruralnih gospodarstava i postojeće ruralne tradicije, tako i o usmjeravanju ostalih turističkih aktivnosti neophodnih za razvoj ruralnog turizma (Držaić, 2013.). Osim toga, za daljnji razvoj turizma prije svega su potrebni ljudski resursi, što zadnjih godina predstavlja veliki problem s obzirom na činjenicu da se posljednjih godina hrvatski ruralni prostor suočava s problemom napuštanja sela. Migracije stanovnika povijesni su fenomen najčešće uzrokovan ratovima, prirodnim katastrofama te, u posljednje doba, najčešće ekonomskim i socijalnim problemima. Prema Grgić i sur. (2010.), najveće poteškoće života danas u hrvatskom seoskom području su gospodarske naravi: manjak zaposlenja, slaba mogućnost izbora zanimanja i niža zarada u odnosu na zaposlenje u gradu. Iseljavanje seoskog stanovništva može se spriječiti prvenstveno povećanjem zaposlenosti i dohotka te stvaranjem fizičke i društvene infrastrukture u seoskom području koja će bitno poboljšati životne uvjete seoskog stanovništva.

Razvojem ruralnog turizma receptivna turistička zemlja ili receptivna regija ne razvija ruralni turizam samo na svom području, već dodatno razvija i susjedna geografska područja omogućivši na taj način i njihovu turističku valorizaciju (Krajnović i sur., 2011.). Motivi dolaska u ruralno područje su uživanje, aktivnost u prirodi, naglašena potreba za doživljajima, rekreacija i zdravlje, tvrde Ružić i Demonja (2010).

Krajnović i sur. (2011.), definiraju četiri ključna faktora uspjeha ruralnog turizma:

- multidisciplinarni pristup – uključivanje ekonomske, ekološke i socio-kulturalne analize;
- nužna stalne konzultacije sa tzv. stakeholderima (radionice) – poduzetnici, javna uprava, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, jedinice lokalne samouprave, turističke zajednice, sustav zaštite prirode, sustav kulturnih djelatnosti i dr.;
- otvorenost strategije za javnost – turizam se, više od drugih "industrija", oslanja na "lokalni goodwill", na kulturu udomljivanja posjetitelja, gostoljubivost. "Otvorenost strategije" znači organiziranje javnih rasprava, korištenje medija i dvosmjernu komunikaciju nositelja strateškog razvoja i lokalne zajednice;

- donošenje strategije ne završava njenom izradom. Radi se o dugoročnom projektu, koji treba biti fleksibilan i spreman na adaptacije s obzirom na stalne promjene u okruženju. Taj se proces odvija u stalnom dijalogu i mrežnom partnerstvu između poduzetnika, javnog sektora i interesa sektora zaštite prirode i kulturne baštine.

Da bi se sve prethodno realiziralo i podiglo na jednu višu razinu te kako bi se svakom ruralnom turistu ispunili različiti zahtjevi, poljoprivredni poduzetnici trebali bi aplicirati na mjere ruralnog razvoja i projekte EU kako bi se iskoristilo što više financijskih sredstava za ostvarenje vlastitih ciljeva, ali i zadovoljenje potreba sve većeg broja turista.

Zanimljiva je definicija ruralne konkurentnosti koja podrazumijeva sposobnost ruralnog područja da djelotvornošću administracije i poduzetničkim vještinama jača i podupire ekonomsku aktivnost, kako bi stanovnici uživali relativno dobru ekonomsku dobit (Franić i Kumrić, 2008.). Stoga se postavlja pitanje može li se izračunati koliko je neka županija bolja ili lošija u razvoju ruralnog turizma i koji parametri više ili manje ukazuju na to? U radu će se na to pitanje pokušati odgovoriti kroz izračunavanje indeksa uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji.

#### **2.4. Ruralni turizam u Koprivničko–križevačkoj županiji**

Koprivničko-križevačka županija (KKŽ) nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske (slika 1.), a čine ju 3 grada (Koprivnica, Križevci i Đurđevac), 21 općina i 264 naselja. Od prirodnih resursa ističe se rijeka Drava, a velik i važan dio županije zauzima planina Kalnik i zapadni dijelovi Bilogore.

S obzirom na poljoprivrednu regionalizaciju, Koprivničko-križevačka županija spada u panonsku regiju čiji se poljoprivredni prostor sastoji od pet mikroregionalnih cjelina i to: Podravine, Prekodravlja, Bilogore, Kalnika i Kalničko-prigorskog djela. Podravina i Prekodravlje se ističu zahvaljujući intenzivnoj poljoprivrednoj proizvodnji na tom području. Ostale djelatnosti koje karakteriziraju Županiju su proizvodnja mlijeka i hmelja, stočarstvo, vinogradarstvo i povrćarstvo. Zahvaljujući pretežito poljoprivrednom kraju, KKŽ je sudjelovala u osnivanju dviju Lokalnih akcijskih grupa (LAG)<sup>10</sup> - LAG Podravina, i LAG Prigorje.

---

<sup>10</sup> Lokalne akcijske grupe (LAG) – lokalna partnerstva čija je svrha povezivanje lokalnih dionika. Zadatak im je izrada lokalnih razvojnih strategija te usmjeravanje i praćenje njihove provedbe uključujući korištenje sredstava potpore.

Osim osnivanja dvaju spomenutih LAG-ova, na području KKŽ sa sjedištem u Koprivnici, djeluje tim za ruralni razvoj KKŽ<sup>11</sup>, koji provodi brojne aktivnosti kako bi unaprijedio ruralni razvoj Županije. Jedna od značajnih aktivnosti je prezentacija Programa mjera ruralnog razvoja za RH u razdoblju 2014.-2020. godine, koju spomenuti tim redovito predstavlja na raznim županijskim manifestacijama kao što su: Dani travnjaka, Dani povrća, Dani voća i Obrtnički i gospodarski sajam.

Također, na području KKŽ, provodi se i projekt "*Europske mogućnosti za ruralne žene*" čiji je cilj informirati žene iz ruralnih područja o mogućnostima koje donosi članstvo u Europskoj Uniji te osvijestiti njihov doprinos EU<sup>12</sup>.



**Slika 1. Položaj Koprivničko - križevačke županije na karti Republike Hrvatske**

Izvor: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:CroatiaKoprivnica-Krizevci.png>

Osim navedenoga, treba spomenuti i *Županijsku razvojnu strategiju* koja definira osnovne pravce županijskog razvoja, odnosno viziju, ciljeve, prioritete i mjere razvoja županije. Spomenuti strateški dokument predstavlja temelj sustavnog rješavanja društveno-gospodarskih nejednakosti na županijskoj razini, temelj za osiguravanje bolje usklađenosti regionalnih i lokalnih potreba s nacionalnim prioritetima, te jačanje institucionalnih i administrativnih kapaciteta regionalne i lokalne razine za korištenje strukturnih instrumenata kohezijske politike EU<sup>13</sup>.

<sup>11</sup> <http://kckzz.hr/tim-za-ruralni-razvoj-koprivnicko-krizevacke-zupanije/>

<sup>12</sup> <http://www.cesi.hr/hr/europske-mogucnosti-za-ruralne-zene/>

<sup>13</sup> <http://pora.com.hr/regionalni-razvoj/zrs>



Koprivničko-križevačka županija, s obzirom da je smještena je između Drave, Bilogore i Kalnika i čini prostor različitih vrijednih prirodnih i kulturnih resursa, ima značajne turističke potencijale. Prepoznatljiva je po ljepoti i raznolikosti pejzaža, kulturnom nasljeđu i tradiciji koje se očituje u elementima domaće kuhinje i pića, folkloru, gostoljubivosti i pučkih veselica te drugih sadržaja. Osim toga, prepoznatljiva je kao kolijevka „naivnog“ slikarstva, središte arheoloških lokaliteta te mjesto kulturnih događanja. Predstavlja mjesto uživanja u prirodi, bilo da se radi o planinarenju na Kalniku, ribolovu na Dravi ili lovištima i ostalim prirodnim rezervatima (Držaić, 2013.).

Područje KKŽ poznato je po bogatoj prirodnoj baštini (rijeka Drava, ravničarski tereni, jezera, brdski pejzaži na obroncima Bilogore i Kalnika obrasli gustom vegetacijom) te povijesno-kulturnoj baštini (nizu sakralnih objekata; razvijenoj umjetničkoj tradiciji s naglaskom na naivno slikarstvo) koja predstavlja značajnu turističko-atraktivnu osnovu za različite oblike kontinentalnog turizma (ruralni, lovni i ribolovni turizam, boravak u prirodi - planinarenje, promatranje ptica, gastro turizam, biciklizam, izletnički, tranzitni turizam i slično). Na području KKŽ održavaju se i druge mnogobrojne lokalne manifestacije i provode razni projekti vezani uz turizam.

Upravo o svim navedenim pozitivnim karakteristikama Koprivničko-križevačke županije kao ruralno turističke destinacije pišu kroz SWOT analizu Jerčinović i Svržnjak (2007.), međutim naglašavaju i negativne elemente kao što su mali broj smještajnih kapaciteta, slaba razina educiranosti u svim segmentima bavljenja ruralnim turizmom, nedostatna turistička ponuda i slično, što bi u budućnosti trebalo uzeti u obzir prilikom korištenja sredstava Europske unije, osmišljavanja projekata i usmjeravanja proračunskih sredstava na županijskoj i nacionalnoj razini u daljnji razvoj ruralnog turizma.

### 3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA

U radu je korišteno pet različitih istraživačkih metoda:

1. Sekundarna metoda prikupljanja podataka - istraživanje i proučavanje dostupne literature o zadanoj tematici kako bi se prikupili parametri koji karakteriziraju prirodnu, gospodarsku i društvenu razinu razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji (dostupni podaci Državnog zavoda za statistiku, Koprivničko-križevačke županije, Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva turizma Republike Hrvatske, Turističke zajednice Koprivničko-križevačke županije, Turističke zajednice grada Križevaca, Koprivnice i Đurđevca, Nacionalni katalog ruralnog turizma, Križevački poduzetnički centar d.o.o. Križevci, završni radovi, znanstveni članci, knjige, zbornici radova, Internet izvori i brojni drugi izvori podataka navedeni u poglavlju 6. - Literatura). Proučavanjem navedene literature, prikupljeni su općeniti podaci o ruralnom turizmu na području Republike Hrvatske i Koprivničko-križevačke županije, što se naročito odnosi na podatke o ruralnim područjima i njihovim turističkim atrakcijama, o razvojnim mjerama i institucionalnom okviru ruralnog turizma, o objektima registriranim za ruralni turizam, o posjećenosti, ponudi i uređenosti ruralno-turističkih objekata, gastronomskoj ponudi i tradicionalnim jelima, o narodnim običajima i manifestacijama, narodnoj baštini i spomenicima, zaštićenim vrijednostima, ekološkoj proizvodnji i mnogi drugi podaci. Cilj je bio dobiti što više usporedivih kvantitativnih podataka na županijskoj i nacionalnoj razini kao podloga za izračunavanje indeksa uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji (metoda 4 u nastavku).
2. Obilazak registriranih ruralno-turističkih objekata Koprivničko-križevačke županije i proučavanje postojeće gastronomske ponude (fotodokumentacija):
  - Planinarski dom Kalnik, Kalnik
  - Gornjevinska klet, Križevci
  - Seoski turizam Rakić, Čabraji
  - Sunčano selo, Jagnjedovec.
3. Komparativna metoda/usporedba podataka o parametrima ruralnog turizma između Koprivničko-križevačke županije u odnosu na druge županije u Republici Hrvatskoj na temelju prikupljenih podataka prema navedenoj metodi 1.
4. Indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji. To je eksperimentalna/pilot metoda koja se provodi na temelju podataka prikupljenih sekundarnim istraživanjem. Ideja za navedenu metodu proizašla je

proučavanjem metodologije izračunavanja ruralne konkurentnosti (Franić i Kumrić, 2008.).

Da bi se izračunala ruralna konkurentnost Koprivničko-križevačke županije, bilo je potrebno prethodno prikupiti niz podataka o turističkim atrakcijama koje se dijele u tri skupine: prirodne, društvene i gospodarske. Na temelju navedenoga prikupljeni su podaci o broju posebnih rezervata, značajnih krajobraza, spomenika prirode, spomenika parkovne arhitekture, park šumama, regionalnim parkovima, zaštićenim biljnim i životinjskim vrstama, tradicionalnim jelima, značajnim manifestacijama, narodnoj baštini i kulturnim dobrima, o broju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG), o broju članova na OPG-ima, o visokoobrazovanim na OPG-ima, o broju mladog stanovništva na OPG-ima, o broju postojećih i registriranih objekata za ruralni turizam, o broju sjedećih mjesta u objektima i izvan, o ostvarenim noćenjima u ruralnom turizmu, o dolascima turista u 2014.g., o površinama pod turističkim seljačkim domaćinstvima, o broju vinskih cesta, o broju ekoloških proizvođača, o količini poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom, o udjelu kućanstva koja zarađuju od dopunskih djelatnosti te o udio prerađivačkih kućanstava u Koprivničko-križevačkoj županiji i Republici Hrvatskoj.

5. SWOT<sup>14</sup> analiza ruralnog turizma Koprivničko-križevačke županije - metoda kojom se identificiraju snage, slabosti, prilike i opasnosti razvoja ruralnog turizma.

Istraživanje je provedeno u sklopu hrvatsko-crnogorskog znanstveno istraživačkog projekta „Agroturizam u funkciji socioekonomskog razvoja ruralnih područja Crne Gore i Hrvatske“.

---

<sup>14</sup> Akronim od engleskih riječi: strengths – snage, weaknesses – slabosti, opportunities – prilike i threats – opasnosti.

#### 4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Današnji život, podređen tehnologiji i nezdravom načinu življenja, sve nas više vraća u djetinjstvo kad smo praznike provodili kod bake i djedova na selu. Nostalgija za šetnjama, bakinim štruktama te životinjama koje smo gledali kad ih je baka hranila, donosi potrebu da se maknemo iz užurbane svakodnevnice, stresnog i burnog radnog dana. Šetati nekom od predivnih šetnica uz rijeke ili jezera, uživati u ribolovu ili brati jabuke na nekom od gospodarstava su aktivnosti koje se mogu realizirati u okviru ruralnog turizma, osim toga, može se istražiti netaknuta priroda, i bolje upoznati kultura i tradicija KKŽ.

U narednih pet podpoglavlja opisane su glavne prednosti i vrijednosti koje krasi ruralni turizam KKŽ; napravljen je pregled glavnih razvojnih programa i mjera namijenjenih ruralnom razvoju i razvoju ruralnog turizma; opisani su potencijalni uzroci mogućih problema na putu razvoja, izračunat je indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma Županije te je napravljena SWOT analiza sa istaknutim prednostima i glavnim nedostacima KKŽ kao ruralno turističke destinacije:

1. U prvom podpoglavlju izdvojene su glavne karakteristike ruralnog turizma analizirane Županije: broj objekata, gastronomska ponuda kroz specifična tradicionalna jela; spomenuti su narodni običaji i manifestacije; istaknut je značaj vinskih cesti; pobrojena je narodna baština i spomenici te je istaknut značaj ekološke poljoprivrede u Županiji s naglaskom na mogućnost razvoja još jednog oblika ruralnog turizma – tzv. agroekoturizam.

Svaka od uočenih kvantitativnih karakteristika ruralnog turizma KKŽ uspoređena je sa istovrsnim kvantitativnim karakteristikama u RH, na temelju čega je u podpoglavlju 4. izračunat indeks uspješnosti KKŽ u odnosu na RH.

2. Drugo podpoglavlje pruža uvid u razvojne mjere koje omogućuju provedbu programa i mjera namijenjenih ruralnom razvoju kao i za razvoj ruralnog turizma na nacionalnoj i županijskoj razini.
3. U trećem podpoglavlju predstavljeni su glavni uzroci nerazvijenosti ruralnog turizma KKŽ koji se očituju u nedovoljno iskorištenim kapacitetima i potencijalima ruralnih prostora Županije te u možebitno nedovoljnom razumijevanju mjera za razvoj ruralnog turizma koje omogućuje članstvo Hrvatske u Europskoj uniji.
4. Četvrto podpoglavlje smatra se „krunom“ istraživanja jer na temelju svega prethodno istraženoga, u odnos su stavljeni brojčano usporedivi parametri KKŽ i RH te je izračunat

*Indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u KKŽ koji je u tom podpoglavlju detaljno obrazložen.*

5. Posljednje, peto podpoglavlje, posvećeno je raspravi razvoja ruralnog turizma kroz SWOT analizu. SWOT analiza predočuje glavne snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje KKŽ kao ruralno turističke destinacije.

#### **4.1. Karakteristike ruralnog turizma KKŽ**

##### **4.1.1. Objekti za ruralni turizam u KKŽ**

Objekti za smještaj su osnovni i karakteristični receptivni činitelj turističkog mjesta, što znači da od njihove veličine, većim dijelom, ovisi i turistički promet, dok njihove vrste, oblici i kvaliteta izravno utječu na vrste i oblike turizma, te tako i na njihove ekonomske učinke (Demonja i Ružić, 2010.).

Od objekata namijenjenih za turizam u KKŽ razlikujemo sljedeće vrste objekata:

- hoteli,
- objekti i kapaciteti prehrane (gastronomski turizam),
- turistička seljačka domaćinstva („agroturizam“),
- objekti rezidencijalnog turizma (vikendice privatnih vlasnika),
- objekti sportsko-rekreacijskog turizma (bazeni),
- objekti kulturnog turizma (dvorci, sakralni spomenici, muzeji, galerije),
- objekti lovnog turizma (lovački domovi).

Osim toga, u ruralnom turizmu KKŽ nude se turistička seljačka domaćinstva; a za smještaj ruralnih turista na raspolaganju su planinarski i lovački domovi u planinskim predjelima županije, te brojni ugostiteljski objekti.

Objekti za ruralni turizam u KKŽ uglavnom su u naravi stari objekti, poneki izgrađeni i prije stotinjak godina, uglavnom kuće i gospodarski objekti koji su prilagođeni pružanju ugostiteljskih i/ili rekreacijskih usluga, a novi objekti izgrađeni su prvenstveno za tu svrhu. Važno je da se iskoriste već postojeći potencijali odnosno tradicionalne građevine kojih se u donekle očuvanom stanju još može pronaći te da se iskoriste za ruralni turizam. Posebnu kategoriju čine turistička seljačka domaćinstva gdje su sami ukućani pokretačka snaga te se kroz suživot s njima turisti i ostali namjernici upoznaju s tradicionalnim načinom života.

U 2014. godini u KKŽ je evidentirano je ukupno 256 soba i apartmana, 522 postelje, ostvareno je ukupno 28.337 noćenja, u čemu prednjače domaći turisti (oko 65%)<sup>15</sup>. U odnosu na 2013. godinu broj dolazaka turista povećan je za 5%, a broj noćenja za 13%<sup>16</sup>.

Na temelju podataka o ostvarenim noćenjima u KKŽ, te s obzirom da je KKŽ uglavnom „ruralna“ (prema kriterijima ruralnosti)<sup>17</sup>, može se procijeniti da se većina ostvarenih noćenja ostvaruje u ruralnom turizmu. Stoga će se ti podaci usporediti sa istim podacima koji se odnose samo na Kontinentalnu Hrvatsku<sup>18</sup> jer se podaci za Jadransku Hrvatsku većinom odnose na broj dolazaka i noćenja vezanih za morski turizam.

Prema *Nacionalnom katalogu ruralnog turizma* registrirani objekti za ruralni turizam na području KKŽ su:

- SELJAČKO DOMAĆINSTVO JASTREBOV VRH, Koprivnica,
- SUNČANO SELO, Koprivnica (slika 4.),
- ETNO KUĆA KARLOVČAN, Đurđevac,
- IZLETIŠTE GUDAN, Rasinja,
- SELJAČKO DOMAĆINSTVO JURJEVIĆ, Peteranec.

Osim pet navedenih, u *Odsjeku za poljoprivredu, ruralni razvoj, šumarstvo i lovstvo KKŽ*, evidentirano je još pet registriranih objekata za bavljenje ruralnim turizmom, a to su:

- PLANINARSKI DOM „KALNIK“, Kalnik (slika 5. i 6.),
- GORNJEVINSKA KLET, Križevci (slika 2.),
- SEOSKI TURIZAM RAKIĆ, Kloštar Vojakovački (slika 3.),
- LOVAČKA KUĆA SOKOLOVAC, Sokolovac,
- PODRAVSKA KLET, Koprivnica.

Prema navedenim podacima, u KKŽ postoji ukupno 10 registriranih objekata za ruralni turizam, dok prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma u čitavoj RH postoji ukupno 317

---

<sup>15</sup> [www.dzs.hr](http://www.dzs.hr)

<sup>16</sup> Prema statistici Hrvatske turističke zajednice (<http://press.croatia.hr/hr-HR/Najave-i-Priopcenja/Statistika-turisticih-zajednica?bmdcNDAscFwzMjQ%3D>) Đurđevac je zabilježio blagi porast broja dolazaka i broja noćenja za 2%, Križevci su u istom razdoblju zabilježili pad dolazaka turista za 7% i broja noćenja za 8%, dok je u Koprivnici je zabilježen rast broja dolazaka turista za 12% i rast broja noćenja za 38%.

<sup>17</sup> Prema Strategiji ruralnog razvoja RH, odnosno prema definiciji OECD-a (Organisation for Economic Co-operation and Development - Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) razlikovanje ruralnih i urbanih područja temelji se na gustoći naseljenosti (150 stanovnika na km<sup>2</sup>), pa se prema navedenom kriteriju Koprivničko-križevačka županija svrstava u pretežito ruralno područje.

<sup>18</sup> Prema Državnom zavodu za statistiku u Kontinentalnu Hrvatsku spadaju sljedeće županije: Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravsko, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Međimurska i Grad Zagreb: Podaci za Grad Zagreb se neće uzeti u obzir u izračunavanju broja noćenja u ruralnom turizmu.

takvih objekata. Kod konačnog izračuna *Indeksa uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u KKŽ* (podpoglavlje 4.3.) koristit će se usporedivi podaci iz *Nacionalnog kataloga ruralnog turizma*.



**Slika 2: Gornjevinska klet, unutrašnjost**

*Izvor: vlastita fotografija*



**Slika 3: Seoski turizam Rakić**

*Izvor: vlastita fotografija*



**Slika 4: Sunčano selo**  
*Izvor: vlastita fotografija*



**Slika 5: Planinarski dom Kalnik, u pozadini Stari grad Kalnik**  
*Izvor: vlastita fotografija*





**Slika 6: Unutrašnjost Planinarskog doma Kalnik**

*Izvor: vlastita fotografija*

U tablici 1 prikazane su osnovne informacije o ruralno-turističkim objektima KKŽ u usporedbi s Hrvatskom, pa je tako vidljivo da od pet objekata u KKŽ tri nemaju smještajne kapacitete nego su kategorizirani kao izletišta/vinotočja za jednodnevni ili poludnevni boravak. U RH nešto više od polovice objekata (174) imaju i smještajne i ugostiteljske kapacitete.

Od smještajnih kapaciteta u KKŽ postoji samo 6 soba za iznajmljivanje s ukupno 14 postelja koja imaju samo 2 gospodarstva, što znači da nema registriranih apartmana, ruralnih kuća<sup>19</sup> ili kamp mjesta. U RH situacija je sljedeća:

- 110 gospodarstava ima registriranih 508 soba sa 1124 postelja,
- 57 gospodarstava ima ukupno 138 apartmana za iznajmljivanje sa ukupno 481 posteljom,
- 38 ruralnih kuća sa ukupno 246 postelja,
- na 9 gospodarstava postoji i mogućnost kampiranja sa ukupno 201 raspoloživim kamp mjestom.

Cijena najma soba u KKŽ u prosjeku iznosi 150,00 kn, dok je za najam soba/apartmana/ruralnih kuća/kampa prosječna cijena u RH oko 185,00 kn. Kao sredstva

---

<sup>19</sup> Ruralna kuća za odmor je objekt u kojem se gostima pružaju usluge smještaja i korištenja okućnice u ruralnom okruženju, opremljena tako da gost sam može pripremati i konzumirati hranu (Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 44/2011).

plaćanja u KKŽ zabilježeno je samo gotovinsko plaćanje, dok je u RH na pojedinim gospodarstvima uz gotovinu moguće platiti i kreditnim karticama<sup>20</sup>.

Što se tiče ugostiteljskih kapaciteta ruralnog turizma, u pet objekata u KKŽ turistima je ponuđeno ukupno 550 sjedećih mjesta (320 u objektu, 230 izvan objekta), a na razini RH 30.347 sjedećih mjesta (15.817 u objektu, a 14.530 izvan objekta).

Većina gospodarstava u KKŽ radi cijele godine, odnosno samo jedan objekt posluje do 01.01. do 01.10. svake godine, dok na razini cijele Hrvatske postoji 236 gospodarstava koja su otvorena za turiste tijekom cijele godine.

Također je bitno za istaknuti su u KKŽ svi objekti prilagođeni za starije osobe i za goste s kućnim ljubimcima, dok su četiri objekta prilagođena gostima s malom djecom i samo jedan objekt je prilagođen za osobe s posebnim potrebama. U Hrvatskoj najmanje objekata je prilagođeno osobama s posebnim potrebama (65), zatim osobama starije dobi (137) i gostima s kućnim ljubimcima (164), a najviše objekata prilagođeno je gostima s malom djecom (198).

Dodatne aktivnosti koje se nude na gospodarstvu značajno doprinose atraktivnosti samih gospodarstava i utječu na duži boravak gostiju, naročito na onim turističkih seljačkim gospodarstvima koja imaju smještajne kapacitete. U KKŽ kao dodatne aktivnosti nalazimo na mogućnost bavljenja biciklizmom, pješačenjem, većina gospodarstava imaju dječja igrališta i sportske terene te se može sudjelovati u poljoprivrednim aktivnostima na gospodarstvu. Na turističkim seljačkim gospodarstvima u Hrvatskoj nudi se 39 različitih dodatnih aktivnosti, koje se, kao što je već rečeno, dijele na sudjelovanje u poljoprivrednim poslovima, kušanje proizvoda, edukativne aktivnosti te brojne sportske i druge aktivnosti. Ako se zbroje sve aktivnosti po gospodarstvima, ispada da turistička gospodarstva u KKŽ nude prosječno 12 aktivnosti/gospodarstvu, dok je taj broj manji ako se promatraju sva gospodarstva u Hrvatskoj i iznosi 10 aktivnosti/gospodarstvu.

---

<sup>20</sup> Evidentirane su sljedeće kreditne kartice: Visa na 61 gospodarstvu, Mastercard na 68, Diners na 45 i American express na 44 gospodarstava.

**Tablica 1. Prikaz osnovnih informacija o objektima seljačkih turističkih domaćinstava u KKŽ prema Nacionalnom katalogu**

NAZIV GOSPODARSTVA	SELJAČKO DOMAĆINSTVO JASTREBOV VRH	SUNČANO SELO	ETNO KUĆA KARLOVČAN	IZLETIŠTE GUDAN	SELJAČKO DOMAĆINSTVO JURJEVIĆ	Ukupno KKŽ	HRV
Registrirani smještajni objekti	X	X	-	-	-	2	174
Broj soba	2	4	-	-	-	6	508
Broj postelja	4	14	-	-	-	18	1124
Prosječna cijena smještaja (kn)	150	150	-	-	-	150	185
Plaćanje gotovinom	X	X	X	X	X	5	316
Plaćanje karticama	-	-	-	-	-	-	63
Telefon	X	X	-	X	X	4	271
Faks uređaj	-	X	-	-	X	2	153
Mobitel	X	X	X	X	X	5	305
e-mail	X	X	X	-	X	4	297
web stranica	-	X	X	-	-	2	193
Mogućnost rada cijele godine	X	-	X	X	X	4	204
Prilagođeno za osobe s posebnim potrebama	X	-	-	-	-	1	65
Prilagođeno za starije osobe	X	X	X	X	X	5	137
Prilagođeno gostima s malom djecom	X	X	X	X	-	4	198
Prilagođeno gostima s kućnim ljubimcima	X	X	X	-	-	3	164
Prosječni broj dodatnih aktivnosti po gospodarstvu	15	7	22	12	3	12/gosp.	10/gosp.

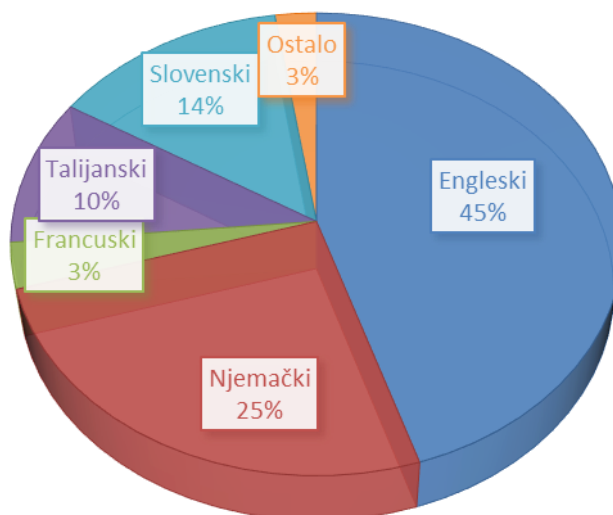
Izvor: *Ruralni turizam Hrvatske, Nacionalni katalog, (ur. Krešić-Jurić, L., Rajković, V.), Republika Hrvatska, Ministarstvo turizma, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, travanj 2015*

U KKŽ posjetitelji mogu doći do informacija o ruralno-turističkim objektima preko fiksnog telefona (4<sup>21</sup>), telefaksa (2), mobitela (5), e-maila (4), Internet stranice (2). Današnja istraživanja pokazuju da posjetitelji u potrazi za turističkim informacijama na prvo mjesto stavljaju Internet stranice (Svržnjak i Kantar, 2013.). Može se reći da su ruralno-turistička gospodarstva u RH dobro povezana Internet vezom jer je njih 297 moguće kontaktirati e-poštom, dok ih 193 ima izrađenu službenu Internet stranicu. Nešto manje od polovice (153) ih je moguće kontaktirati telefaks uređajem, zatim fiksnim (271) i mobilnim (305) telefonom.

Za većinu turističkih gospodarstava u RH potrebno je prethodno izvršiti najavu posjeta (204), dok u KKŽ je to poželjno napraviti na četiri gospodarstava.

U današnjem poslovnom okruženju te otvaranju gospodarstva Europskoj uniji, za sve gospodarske segmente, a posebice u turizmu, nužna je komunikacija na stranom jeziku. Gledajući na razini RH, mogućnost komunikacije na stranim jezicima na ruralno-turističkim gospodarstvima je raznolika. Najzastupljenija je komunikacija na engleskom jeziku koji se govori na 281 gospodarstvu, slijedi njemački (158), slovenski (86), talijanski (64), francuski (20) te nešto rjeđe, ali također su zastupljeni i turski, češki, makedonski, ruski, norveški, mađarski, švedski i finski jezik. (graf 1). Na turističkim gospodarstvima u KKŽ uglavnom se govori engleski jezik (4), zatim njemački (2) te francuski (1) i slovenski (1) jezik.

**Graf 1. Zastupljenost pojedinih stranih jezika na ruralno-turističkim gospodarstvima u RH**



*Izvor: Nacionalni katalog ruralnog turizma*

<sup>21</sup> Broj gospodarstva koji koristi fiksni telefon i koji je naveden u Nacionalnom katalogu ruralnog turizma. Također će u nastavku u zagradi to biti oznaka i za druge komunikacijske alate koje posjetitelji mogu koristiti u traženju informacija o ruralno-turističkim objektima.

#### 4.1.2. Gastronomska ponuda Županije

Hrvatska kuhinja je heterogena i iz toga razloga poznata kao *regionalna* kuhinja jer svaki dio Hrvatske ima svoju kulinarsku tradiciju. Kuhinja sjeverozapadne Hrvatske okarakterizirana je mnogim jednostavnim, ukusnim jelima. Kruh se uglavnom peče od kukuruza, ječma ili mješavina oba ova sastojka, a kolači su kakvoćom često veoma slični kruhu (kukuruznjača - od kukuruza; periača, zelevanka, buhtli, krafne, orahnjača i makovnjača). Obilje je jela od tjestenine, mliječnih proizvoda (uglavnom od kravljeg mlijeka), kao i mnogo povrća (grah, krumpiri, kupus, itd.), često pomiješanog s mesom u juhu (tikvice, krastavci, mahune, grah, ljeti i grašak, i grah s kiselim zeljem zimi, grah s ječmom) i salata (svježi krastavci s kiselim vrhnjem i češnjakom, zelena salata, salata od rajčica, paprike i luka). Zimnica se još uvijek pripravlja na tradicionalni način (kiseli kupus, krastavci kuhani u octu, kisele paprike, cikla, kao i slatka jela - džem od šljiva, džem od šipka, flaširano voće, itd.)<sup>22</sup>.

Kao i svaka druga županija, tako i KKŽ ima više područja gdje se susreće različita gastronomska ponuda. Općenito, regionalna podjela gastronomske ponude odnosi se na područje oko gradova Križevaca i Koprivnice, odnosno na područje Prigorja i Podravine. Također se posebno treba izdvojiti područje Kalnika koje je povijesno oduvijek vezano za Križevce, ali ipak ima svoj kontinuitet samostalnosti kroz povijest, što ima temelj u legendi o „kalničkim šljivarima“ i „križevačkim purgerima“ koja se svake godine ponovno pripovijeda u manifestaciji „Križevačko spravišće“.

Gastronomska ponuda križevačkog područja bazirana je na tradicionalnim jelima Prigorja, kao što su:

- bistra goveđa juha sa domaćim rezancima,
- pečena purica s mlincima,
- krvavice ili pečenice s dinstanim zeljem,
- srneći paprikaš sa žgancima,
- teletina ispod peke,
- punjeni lungić,
- prilozi: hajdinska kaša, pečene pole krumpira, restani krumpir, zapečeni grah, povrće na žaru, njoki, salate,...
- pečeni štruklji, makovnjača, orehnjača, itd.

Sve su češće kulinarske varijacije, pa tako i tradicionalni pečeni štruklji dobivaju novo ruho: spravljaju se od kukuruzne krupice i punjeni su sirom pod nazivom „ponakličić“ (slika 7.).

---

<sup>22</sup> <http://www.uniline.hr/hrvatska/gastronomija.php>



**Slika 7: Ponakliči**

*Izvor: vlastita fotografija slikana u Planinarskom domu na Kalniku*

Također, budući da je križevačko područje brdovito i bogato šumom, česta je i ponuda jela od divljači, kao što su npr. srneći paprikaš, paprikaš od divlje svinje i sl.

Kalničko područje njeguje također tradiciju jela Prigorja, ali je ponudu tradicionalnih prigorskih jela obogatilo s povijesnim kalničkim voćem – šljivama, pa se tako tradicionalna jela sljubljuju sa šljivama u (na prvi pogled ili kušanje) „nemogućim“ kombinacijama, npr. pohani svinjski but punjen šunkom, sirom i šljivama (prilog 2, slika 8.). Često različita jela dobivaju karakteristične povijesne nazive, npr. Bela IV, Stari grad i slično kao što je npr.:

- plata Bela IV: odrezak Bela IV (pohani svinjski but punjen šunkom, sirom i šljivama), prilog hajdinska kaša i zapečeni grah;
- pladanj Stari grad: biftek lungić sa sirom, šareni ražnjić (svinjetina, puretina, špek, povrće), odrezak Bela IV, prilog povrće na maslacu, restani krumpir (prilog 3, slika 9).

Gastronomska ponuda koprivničkog područja obuhvaća veći broj ribljih jela, što je rezultat blizine Drave i umjetnih jezera nastalih iskapanjem šljunka koji se redovito poribljavaju, a turistički je najpoznatije jezero „Šoderica“. Koristi se nekoliko vrsta slatkovodnih riba, kao što su šaran, som, smuđ i druge. Riba se spravlja na nekoliko načina: pečena, na roštilju, na „rašljama“ (šaran), u „fiš- paprikašu“ i slično.

Specifičnost ovog kraja je također i autohtoni sir „prgica“ odnosno specijalitet od sušenog i dimljenog sira uz razne dodatke (npr. ljuta mljevena paprika) koji se oblikuje u malene piramide<sup>23</sup>.

Koprivničko područje u svoju gastronomsku ponudu uključuje i jela od koprive, kao što i sam naziv grada govori, pa tako u koprivničkim restoranima postoji ponuda npr. juhe od kopriava, umak od kopriava, pite i savijače sa nadjevom od koprive, kruh sa koprivom, i drugo.

Kada se pak govori o tradicionalnim jelima RH, ili same KKŽ, teško je govoriti o točnom broju tradicionalnih jela, jer je sam jelovnik RH, kao i KKŽ, veoma raznolik i bogat te se teško mogu napraviti stroge granice između županija.

Neka od najpoznatijih jela Hrvatske, koja obilježavaju tradicionalnu hrvatsku gastronomiju nabrojena su u tablici 2. Crvenom bojom označena su ona hrvatska jela koja su malo manje poznata za prigorski i podravski kraj pa su i detaljnije objašnjena u prilogu 4. Prema tablici 2 može se vidjeti 87 najpoznatijih hrvatskih jela, no podatak o broju hrvatskih tradicionalnih jela po županijama ne postoji.

---

<sup>23</sup> Postoje slični sirevi u Međimurskoj županiji pod nazivom turoš i u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji pod nazivom kvargl.

**Tablica 2. Neka od najpoznatijih hrvatskih jela**

MESO	JELA OD MESA I PERADI	JELA OD RIBE I MORSKIH PLODOVA	VARIVA	TJESTENINE	SLANO TIJESTO	ŠUNKE I KOBASICE	PRILOZI I OSTALO	SIREVI	SLASTICE
hladetina	arambašići	bakalar na bijelo	čobanac	fuži	bučnica	kulen	blitva	cetinski	savijača
kotlovina	pašticada	brodet	đuved	krpice sa zeljem	husiljevača	češnjovka	čvarci	krčki	orahnjača
odojak	purica s mlincima	buzara	gulaš	šporki makaruli	mlinci	kaštradina	kiseli kupus	livanjski	pinca
janjetina	punjena paprika	dagnje	grah		pita	kobasica	kupus salata	paški	samoborska kremšnita
roštilj	ražnjići	lignje	istarska jota		pogača	krvavice	lepinje	sir i vrhnje	čupavci
peka	sarma	crni rižot	mahune		povitica	salama	lički krumpir	škripavac	dunavski valovi
ražanj	visovačka begavica	salata od hobotnice	riblji paprikaš		viška pogača	špek	paški baškotin	turoš	fritule
	zagrebački odrezak	srdele	riblja čorba		zagorski štrukli	švargi	tartufi		kroštule
	zelena menestra	škampi tuna	sataroš		žganci	suđuk	žganci		kremšnita
						panceta			makovnjača
						pršut			narancini
									palačinke
									pokladnice
									rožata
									šampita
									uštipci
									torta od skorupa

Izvor: vlastita izrada tablice na temelju podataka sa wikipedie: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska\\_kuhinja#Tipi.C4.8Dna\\_jela](https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_kuhinja#Tipi.C4.8Dna_jela)



Prema Pravilniku o utvrđivanju posebnog standarda – Hrvatska autohtona kuhinja (NN 60/2011) postoji 453 jela gastronomske baštine svrstana u nekoliko skupina (tablica 3.), a prema istraživanju provedenom u okviru seminarskog rada na predmetu „Ruralni razvoj“ pobrojano je 26 tradicionalnih jela u KKŽ (prilog 7.)

**Tablica 3. Jela gastronomske baštine**

SKUPINE JELA	UKUPAN BROJ U RH
Hladna predjela, kruh i peciva	57
Topla Predjela	74
Juhe	43
Variva i ostala jela sa žlicom	49
Glavna jela	97
Prilozi	32
Salate	17
Deserti	84
<b>UKUPNO</b>	<b>453</b>

*Izvor: Pravilnik o utvrđivanju posebnog standarda – hrvatska autohtona kuhinja (NN 60/2011)*

Prema podacima Ministarstva kulture u RH je 12 jela uvršteno u nematerijalnu kulturnu baštinu RH (slika 10), od čega se samo jedno jelo koristi na području KKŽ a to su zagorski domaći štrukli, pa će se ti i prethodni podaci koristiti u konačnim izračunima u podpoglavlju 4.3.

Uzimajući u obzir da se u Hrvatskoj popije čak i do 35 litara vina godišnje po glavi stanovnika<sup>24</sup>, kada se govori o tradiciji RH kuhinje, nikako se ne smije izostaviti ni dobra tradicionalna hrvatska „kapljica“. Najviše su zastupljena desertna vina: malvazija, muškati i prošek<sup>25</sup>. Također, važno je spomenuti i neke od najpoznatijih likera kao što su rakija (šljivovica, loza, travarica), gvirac te pelinkovac, koji se najčešće piju u znak dobrodošlice naročito u ruralnom turizmu. U zadnje vrijeme, sve više diljem RH, ali i diljem KKŽ proizvodi se pivo. Pa je tako područje KKŽ poznato po pivu Pan i po Križevačkom pivu. Osim alkoholnih pića, zbog svojih prirodnih ljepota, RH je poznata i po proizvodnji prirodnih izvorskih i mineralnih voda s mnoštvo izvora kojima obiluje. Osim pića, područje KKŽ ističe se i po proizvodnji čokolade i čokoladnih slastica (Hedona Križevačka čokolaterija – Udruga invalida Križevci, Srednja škola Ivan Seljanec Križevci). No, s obzirom da postoje podaci o

<sup>24</sup> <http://apps.jutarnji.hr/htz/hranavino/>

<sup>25</sup> [https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska\\_kuhinja#Tipi.C4.8Dna\\_jela](https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_kuhinja#Tipi.C4.8Dna_jela)

sortama vinove loze zastupljenih po hrvatskim vinogradarskim regijama, odnosno javlja se nedostatak usporedivih podataka na nacionalnoj i županijskoj razini navedeni podaci neće se uzeti u obzir prilikom izračuna u podpoglavljju 4.3.



**Slika 10. Hrvatska jela uvrštena u nematerijalnu kulturnu baštinu RH**

Izvor: Ministarstvo kulture, <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3650>

#### 4.1.3. Narodni običaji i manifestacije ruralnih krajeva

Jedan od ciljeva turističkih manifestacija je promocija ruralnog prostora i poljoprivrednih proizvoda (vina, meda, sireva i dr.) te očuvanje tradicije i običaja kao i poticanje i predstavljanje starih zanata i obrta. KKŽ se može pohvaliti bogatim narodnim običajima i manifestacijama koje se svake godine obilježavaju u Križevcima, Koprivnici i Đurđevcu, ali i pojedinim općinama KKŽ. Među najznačajnije manifestacije u Županiji, kojima se potiče razvoj ruralnog turizma, spadaju:

1. **Križevačko veliko spravišće** (Križevci, lipanj) - tradicionalna pučka svečanost i kulturno-povijesna manifestacija. Temelji se na legendi iz 13. stoljeća koja govori o pomirbi „križevačkih purgera“ i „kalničkih šljivara“ te na Križevačkim statutima, popularnom vinskom ceremonijalu i prvim pisanim pravilima o ponašanju u veselom društvu i za punim stolom. To je veliki sajam kulture na kojem se predstavlja kulturno-povijesna baština križevačkog kraja. Manifestaciju prate brojna kulturna događanja: nastupi domaćih i inozemnih folklornih i puhačkih skupina, predstavljanje tradicijskih zanata, obrtništva, domaće radinosti, prigorskih jela i vina, književne večeri, izložbe, koncerti ozbiljne, narodne i zabavne glazbe, sportska natjecanja i dr.<sup>26</sup>
2. **Picokijada** (Đurđevac, lipanj) - tradicionalna kulturno-turistička manifestacija koja se održava od 1968. godine krajem lipnja u podravskom mjestu Đurđevcu kao spomen na legendarnu obranu Đurđevčana od napada Turaka pod nazivom "Legenda o Picokima". Scensko oživljavanje Legende o Picokima jedinstvena je scenska priredba i osobit vizualno-zvučni doživljaj. U tri dana trajanja ovdje se tka vez izvorne narodne kulture i umijeća u likovnom izrazu, pisanoj riječi, podravskom melosu u zanatsko-obrtničkom iskazu, folkloristici i pučkim običajima. Scenski prikaz Legende o Picokima, pučka lipanjska kazališna igra na otvorenom, na mjestu gdje se i stvarno dogodila legenda, sa stotinama statista, kulturnih amatera, konjanika, te raskošnom pirotehnikom, zvučnim i svjetlosnim efektima, pod preventivnom je zaštitom Ministarstva kulture RH kao prvo nematerijalno kulturno dobro RH i godinama je najveća turistička atrakcija Podravine.<sup>27</sup>
3. **Podravski motivi** (Koprivnica, srpanj) – predstavljanje naivnog slikarstva - autohtonog hrvatskog stila koji se bavi motivima života na selu u skladu s prirodom i svim njenim ljepotama. Život je to podravskih sela, prostranih polja, šuma i oranica. Ova manifestacija se održava tijekom prvog vikenda u mjesecu srpnju kada se Koprivnica pretvara u

<sup>26</sup> <http://www.spravisce.com/>

<sup>27</sup> <http://picokijada.com/o-picokijadi/>

ogroman izložbeni prostor posvećen isključivo naivnoj umjetnosti. Stotinjak istaknutih slikara pod vedrim podravskim nebom izlaže i na licu mjesta stvara svoje slike slaveći raskoš i umjetničke dosege Hlebinske slikarske škole<sup>28</sup>.

4. **Renesansni festival** (Koprivnica, kolovoz) – predstavlja povijesni mega spektakl gdje se sljubljuju kasno srednjovjekovni povijesni fakti i originalnosti Koprivnice, Podravine i Hrvatske s baštinskim vrijednostima zapadnoeuropskog kulturnog civilizacijskog kruga (čiji je dio i Hrvatska), koje se manifestiraju kroz brojne nastupajuće viteške, obrtničke i muzičke skupine iz gotovo deset europskih zemalja. Manifestacija je pravi primjer razvijanja europskog identiteta Grada i Regije.

Četverodnevna manifestacija rekonstruira razdoblje prije 656 godina kada je Koprivnica postala Slobodni kraljevski grad, a bavi se najviše razdobljem kraja 15. st. te 16. st. iz kojeg potječu ostaci renesansnih bedema na kojim se i odvija cjelokupni program. Mnogobrojni sadržaji četverodnevne manifestacije uvjerljivo vraćaju posjetitelje u davno minulo vrijeme, a to dočaravaju „srednjovjekovni“ zanatlije (najveći sajam srednjovjekovnih obrta u ovom dijelu Europe), trgovci, vitezovi, dame, kralj i dvorjani, skitnice, prosjaci, kmetovi, alkemičari, muzičari, zabavljači i mnogi drugi, poput kuhara koji na licu mjesta spremaju jela po srednjovjekovnim receptima, a piju se samo pića iz tog vremena poput medovine, vina i piva i to iz drvenih i lončarskih čaša i posuda<sup>29</sup>.

Osim navedenih manifestacija triju gradova u Županiji, ističu se i one iz ruralnih područja KKŽ (Prilog 5, Tablica 4.).

U **Đelekovecu** se svake godine u mjesecu rujnu održava kulturna manifestacija „Crveni makovi – Spomenek z Miškinom i Viriusom“, u spomen na Mihovila Pavleka Miškinu i Mirka Viriusa, ljude koji su svojim djelima zadužili Đelekovec. Ova se manifestacija s ciljem očuvanja kulturne baštine Podravine, ali i čitave Hrvatske, tradicionalno održava svake jeseni od 1998. godine. Manifestacija se održava u organizaciji *Kulturno-prosvjetnog društva „Seljačka sloga“ Đelekovec*.

**Gornja Rijeka** ima čak četiri značajne manifestacije/običaje u svome kraju; i to: Sidonijin dan, Dani plemstva, Šljivarijada i Kostanjevečka kestenijada.

- **SIDONIJIN DAN** – tradicionalno se održava svake godine u drugoj polovici veljače. Ovom turističko-kulturnom manifestacijom odaje se počast prvoj hrvatskoj primadoni i

<sup>28</sup> <http://croatia.hr/hr-HR/Aktivnosti-i-atrakcije/Dogadanja/Mjesto/Koprivnica/Dogadanje/Kultura/Podravski-motivi?ZXZcMzYlLHBcMzM%3D>

<sup>29</sup> <http://www.renesansnifestival.hr/renesansni-festival-0-22.php>

istaknutoj pripadnici Ilirskog pokreta, grofici Sidoniji Rubido Erdödy koja je u dvorcu u Gornjoj Rijeci prvi puta opjevala hrvatsku himnu „Lijepa naša domovino“ i budnicu „Još hrvatska ni propala“.

- DANI PLEMSTVA (slika 11) – održavaju se sredinom kolovoza povodom crkvenog blagdana Velike Gospe. Ovu kulturno-turističku manifestaciju organizira *Udruga potkalničkih plemenitaša* kojom žele održati spomen na nekadašnje „šljivare“, seljake plemenitaše, koji su, prema legendi, spasili od gladi hrvatsko-ugarskog kralja Belu IV. prilikom navale Tatara. Kralj je seljacima podario plemstvo koje je i potvrđeno kasnije Potvrđnicom prava kalničkih plemenitaša 1646. godine koju je izdao i potvrdio kraljevskim pečatom car i kralj Ferdinand III.
- ŠLJIVARIJADA – održava se u mjesecu rujnu u sklopu „Šljivarskoga čoška“ u Dropkovcu. Ova manifestacija ima kulturno-povijesni te gastronomski karakter, jer se temelji na povijesnim činjenicama i tradiciji. Priređuje se u znak sjećanja na kalničke šljivare koji su, prema već spomenutoj legendi, spasili hrvatsko-ugarskog kralja Belu IV. od najezde Tatara, tako da su ga hranili šljivama, a kralj im je za zahvalu dao povlastice plemenitaša. Samom manifestacijom daje se naglasak na šljivu, čije vrijednosti su poznate od davnina, te se njeguje tradicija spravljanja domaćih proizvoda od šljiva na način kako su to radili naši stari – pekmez od šljiva, marmelada, džem, rakija šljivovica te ostali tradicijski proizvodi u kojima je šljiva nezaobilazan sastojak (kolači, tradicijska jela i sl.)
- KOSTANJEVEČKA KESTENIJADA – održava se prvi vikend u mjesecu listopadu u sklopu Etno parka Kostanjevec Riječki. Manifestacija spaja različite lokalne tradicijske i suvremene sadržaje i okuplja posjetitelje s područja okolnih županija. Poseban naglasak stavljen je na očuvanje stare tradicije branja kestena po kojem je naselje Kostanjevec Riječki i dobilo ime. Manifestacija započinje organiziranim branjem kestena gdje turisti i posjetitelji zajedno obilaze šume pitomog kestena. Uz bogat kulturno-umjetnički program nudi se bogata ponuda specijaliteta od kestena uz domaći mošt i rakiju i druge domaće specijalitete. Kestenijada se održava u dvorištu Drvene Hiže u Kostanjevcu u kojem se mogu razgledavati stari predmeti koji su se nekada koristili u domaćinstvu – stara drvena preša, krušna peć, alati, starinski namještaj i dr.



**Slika 11: Dani plemstva u Gornjoj Rijeci**

Izvor: [http://www.idemvan.hr/content\\_images/big416275804515hsbrfndqzg.jpg](http://www.idemvan.hr/content_images/big416275804515hsbrfndqzg.jpg)

Na *Kalniku* se svake godine povodom proslave Praznika rada, prvoga svibnja, pod Starim gradom Kalnikom održavaju KALNIČKE UNCUTARIJE. To je manifestacija koja okuplja izletnike, turiste, domaće i strane posjetitelje, planinare, atletičare, paraglidere<sup>30</sup> i sve one koji vole i znaju uživati u prirodi i ljepotama koje Stari grad Kalnik i njegova okolica pružaju. Značaj ovog događaja je zajedničko druženje i odmor u krajobraznoj raznolikosti Kalnika, a uz raznovrsni sportsko-rekreacijski i kulturno-umjetnički program ne izostaje ni bogata ugostiteljska ponuda i kušanje domaćih specijaliteta.

IVANEČKI KRESOVI su pak jedna od značajnijih manifestacija *Koprivničkog Ivanca*. To je manifestacija koja se održava svake godine krajem mjeseca kolovoza u svrhu očuvanja kulturno-folklorne tradicije Općine Koprivnički Ivanec (slika 12.).

---

<sup>30</sup> Paragliding ili padobransko letenje je slobodno letenje uz pomoć letjelice slične padobranu koji je upravljiv. Ono što je različito od padobrana je što se paragliderom polijeće trčeći sa zemlje niz padinu ili vitla na ravnim terenima i što pilot sjedi u udobnoj stolici slobodno leteći uz pomoć vjetra (<http://www.rekreacija.hr/clanci/paragliding>)



**Slika 12: Ivanečki kresovi –detalj sa manifestacije**

Izvor: [http://www.folklor-kopivanec.com.hr/slike\\_upload/20110920/velicina1/folklor201109200911190.jpg](http://www.folklor-kopivanec.com.hr/slike_upload/20110920/velicina1/folklor201109200911190.jpg)

U općini **Novigrad Podravski**, u mjestu Delovi, već je odavna poznata manifestacija **MATKANJA** – običaja koji se održava na "Bijelu ili Matkanu nedjelju" (prva nedjelja poslije Uskrsa). Matkanje predstavlja običaj razmjene pisanica između najboljih prijateljica – neka vrsta zavjeta da će uvijek biti dobre i pomagati jedna drugoj. Poslije "matkanja" jedna drugu zovu "Matka".

Tradicionalna manifestacija **MUDLINIJADA** u općini **Peteranec**, obilježava se početkom mjeseca Lipnja, u organizaciji udruge žena "Hrvatsko srce" iz Peteranca. Manifestacija je namijenjena za sve koji žele saznati "zakaj so Peterančani Mudlini", a poznata je po mnoštvu interesantnih zbivanja: likovna kolonija, prezentacija starih zanata i rukotvorina, priprema i degustiranje fiš paprikaša peteranskih ribiča, izložba ručnih radova "Peteranske šlingerice i šlingeraj", pokazna vježba peteranskih vatrogasaca, priprema i degustacija «mudlina» (tijesto slično tzv. njokima). Tako posjetitelji mogu kušati «mudline» sa crnim uljem, s vrhnjem, s orasima i s makom. Peteranske žene obično se natječu u spremanju starinskog kolača – mazanice, a peteranski vinari za najbolje peteransko vino po ocijeni žena i po ocijeni muškaraca.

Općina **Sveti Ivan Žabno**, tradicijski obilježava svoj dan svake godine 24. lipnja. Dan Općine se već tradicijski slavi tri dana – petkom, subotom i nedjeljom. Manifestacija se održava pod nazivom **SVETOIVANJSKI DANI** kada je pripremljen raznovrsni i bogati program. Počinje se otvorenjem izložbe Svetoivanjskog likovnog kruga, svečanom sjednicom i svetom misom u

župnoj crkvi Svetoga Ivana Krstitelja. Dalje slijede razna sportska natjecanja u tenisu, malom i velikom nogometu, gađanje glinenih golubova, a predstavljaju se, uz domaći, i razna kulturno-umjetnička društva (KUD) iz obližnjih općina, te se ugošćuju i strani KUD-ovi. U večernjim satima se organizira zabava uz nastup zabavnih grupa.

Osim detaljnije opisanih manifestacija u ruralnim područjima KKŽ, to su još i, ne manje važne, no možda široj populaciji KKŽ manje poznatije: „Dan mliječnih proizvoda i božićnih običaja“ koji se tradicionalno svake godine obilježava u Brđanima Sokolovačkima, zatim „Kestenijada“ u Herešinu, „Dani cvijeća“ u Imbriovecu i Koprivničkom Ivancu, u Kunovcu – „Obljetnica kunovčake bune, u Legradu – „Dani kruha i zahvalnosti na plodovima zemlje“, proslava blagdana Velike Gospe u Molvama, „Galovićeve jesen“ i „Peteranski šlingeraj“ - smotra folkloru u Peterancu. Za sve zaljubljene u Novigradu Podravskom tu je proslava 14. veljače, tj. blagdana Sv. Valentina pod nazivom „Valentinovo u Novigradu Podravskom“.

Rasinja pak obilježava svake godine obljetnicu društva žena i djevojaka – „Hrvatska duša“, dok je Sigetec poznat po proslavi Majčinog dana i posveti barjaka. I one nešto ukusnije proslave održavaju se u Starigradu, gdje se tradicionalno svake godine obilježavaju „Dani jabuka“, i u Vinici, „Dan vrganja“.

Za izračunavanje indeksa uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u KKŽ (tablica 11) u obzir su uzete samo četiri najznačajnije manifestacije (Križevačko veliko spravišće, Picokijada, Podravski motivi, Renesansni festival) iz razloga jer spomenute četiri manifestacije imaju regionalni značaj dok su ostale nabrojene više lokalnog značaja. Što se tiče podataka o manifestacijama na razini RH, uzet će se jedini skupni podaci koji postoje iz wikipedije<sup>31</sup> gdje je pobrojano 107 značajnih manifestacija.

#### **4.1.4. Značaj vinskih cesti Koprivničko-križevačke županije**

Vinske ceste su vrlo važan dio turističke ponude naše zemlje. Gotovo da nema regije u Hrvatskoj u kojoj nema vinskih cesta. Prema projektu razvoja turizma Križevačko-kalničke regije, vinske ceste predstavljaju osmišljenu turističku atrakciju/proizvod koji upotpunjuje ukupnu turističku ponudu i bazira se na gastronomskoj i kulturnoj ponudi, elementima tradicije i folkloru te drugim vrijednim resursima.

Projekt vinskih cesta, kao novog proizvoda, predstavlja turistički i razvojno-poljoprivredni projekt. Vino je središnji proizvod u lancu od vinogradarstva preko proizvodnje

---

<sup>31</sup> [https://hr.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Manifestacije\\_u\\_Hrvatskoj](https://hr.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Manifestacije_u_Hrvatskoj)



vina/vinarstva do plasmana vina kroz lokalno ugostiteljstvo. Proizvodnja vina može se organizirati u obiteljskim domaćinstvima za vlastite potrebe uz plasman tržišnih viškova te u pogonima – vinarijama. Pretpostavka razvoja ovakvog turističkog proizvoda je uključivanje u projekt vinskih cesta značajnijeg broja registriranih proizvođača vina. Da bi se to postiglo nužna su ulaganja u podizanje vinograda, organizaciju i opremanje obiteljskih gospodarstava koji zaokružuju asortiman poljoprivrednih proizvoda i plasiraju vlastite proizvode, ulaganja u izgradnju, modernizaciju i opremanje vinskih podruma te otvaranje specijaliziranih ugostiteljskih objekata - degustacijskih prostora.

U ponudi vinskih cesta moguća je ponuda specijaliteta domaće kuhinje – tradicionalnih jela određenog kraja - domaći kruh i proizvodi slični kruhu, domaći sir, šunka i ostali suhomesnati domaći proizvodi, mliječni proizvodi uglavnom od kravljeg mlijeka, štrukli, gulaši – vinski i lovački, te drugi specijaliteti.

Na vinskoj cesti povezuju se vinogradari - poljoprivredna gospodarstva i drugi proizvođači vina koji imaju ponudu vlastitih proizvoda, posebice vina i rakije te specijaliteta domaće kuhinje. Vino se degustira i prodaje u vlastitom podrumu ili kušaonicama uz prateću gastronomsku ponudu, u skladu sa starim tradicijama po “Križevačkim statutima”.

Vinske ceste u KKŽ:

- *Križevci – Kalnik – Sveti Petar Orehovec* – otvorena je 2014. godine i ima 14 članova;
- *Koprivnička vinska cesta* - otvorena je u studenom 2010. godine i obuhvaća 26 vinogradara iz okolice Koprivnice, a priključili su joj se i brojni hoteli i restorani, kafići i seljačka domaćinstva;
- *Đurđevačka vinska cesta* - najstarija je u KKŽ, a obuhvaća 30 vinogradara. Smještena je na obroncima Bilogore i proteže se od Virja preko Đurđevca do Kloštra Podravskog. Velika koncentracija pijeska u tlu daje specifičnu kvalitetu vina, te se vina proizvedena na ovom području često nazivaju „Vina s Podravskih pijesaka“.

Tradicija proizvodnje grožđa i vina na prostorima RH je veoma duga što je rezultiralo sa gotovo tisuću vrsta vina na našim prostorima. Od nježnih bijelih sjevernih, gustih obojenih južnih, desertnih – prošeka, vina kasnih berbi na sjeveru zemlje, prirodnih pjenušaca, vermuta, bermeta i dr. koja se nude diljem Lijepe naše, većina njih se može kušati diljem 49 vinskih cesta<sup>32</sup> koliko ih ukupno u RH postoji. S obzirom da vinska cesta Križevci-Kalnik-

---

<sup>32</sup> [https://www.goincro.com/cro/planinska\\_hrvatska/articles/article/5](https://www.goincro.com/cro/planinska_hrvatska/articles/article/5)

Sveti Petar Orehovec nije na tom popisu<sup>33</sup>, zbog usporedivosti u izračunavanju u podpoglavlju 4.3. prikazat će se postojanje samo dvije vinske ceste u KKŽ<sup>34</sup>.

#### *4.1.5. Narodna baština i spomenici*

Iako je RH po veličini teritorija jedna od manjih zemalja u svijetu, jedna je od bogatijih raznolikom kulturnom baštinom. Uz brojne materijalne ostatke koji svjedoče o kontinuiranoj prisutnosti čovjeka na ovim prostorima, očuvan je i veliki dio nematerijalne baštine. Razni običaji i znanja predstavljaju se na brojnim manifestacijama u zemlji i svijetu, a sve se više i implementiraju u suvremeni život<sup>35</sup>. Krajnović i sur. (2011.) tvrde da ruralni turizam doprinosi očuvanju prirodne i kulturno-povijesne baštine receptivne sredine, sprječava iseljavanje iz tzv. "pasivnih krajeva" te potiče revalorizaciju autohtonih vrijednosti receptivnog kraja.

Prema Registru kulturnih dobara Ministarstva kulture<sup>36</sup> u RH evidentirano je ukupno 8.845 kulturnih dobara od čega:

- 6.446 nepokretnih kulturnih dobara, arheoloških lokaliteta i povijesnih cjelina;
- 2.261 pokretnih kulturnih dobara;
- 138 nematerijalnih kulturnih dobara.

Što se pak tiče KKŽ, narodna baština i spomenici nisu strani pojam ni u ruralnim područjima KKŽ. Putujući od Zagreba prema selu Kalniku, nailazi se na Obreške klijeti (slika 13). Tu su još i utvrde Veliki Kalnik (slika 14), kompleks dvorca i perivoja Erdödy u Gornjoj Rijeci (slika 15), Grad Mali Kalnik na vrhu Pusta Barbara, Koprivnička utvrda i Stari grad Đurđevac, manastirski kompleks kraj sela Lepavina i kompleks dvoraca Inkey i župne crkve Sv. Križa u Rasinji.

---

<sup>33</sup> Vjerojatno iz razloga što je to najkasnije osnovana vinska cesta u KKŽ, a popis vinskih cesti napravljen je 2015. godine.

<sup>34</sup> Jer se pretpostavlja da je i u drugim županijama slična situacija u vođenju skupnih podataka na nacionalnoj razini.

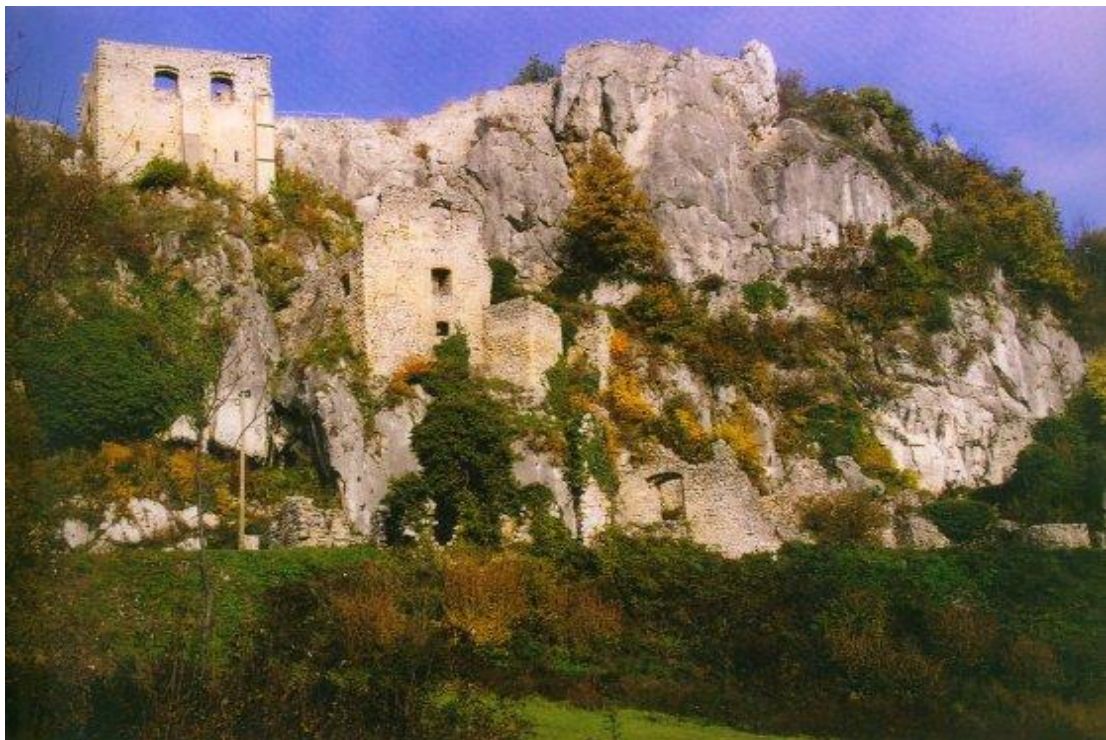
<sup>35</sup> [https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska\\_kulturna\\_ba%C5%A1tina#Nematerijalna\\_ba.C5.A1tina](https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_kulturna_ba%C5%A1tina#Nematerijalna_ba.C5.A1tina)

<sup>36</sup> Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske javna je knjiga kulturnih dobara koju vodi Ministarstvo kulture. Sastoji se od tri liste: Liste zaštićenih kulturnih dobara, Liste kulturnih dobara nacionalnog značenja i Liste preventivno zaštićenih dobara.



**Slika 13: Kalnik, Obreške klijeti**

Izvor: <http://commondatastorage.googleapis.com/static.panoramio.com/photos/original/45790553.jpg>



**Slika 14: Utvrde Veliki Kalnik**

Izvor: [http://www.matica.hr/www/wwwizd2.nsf/0/9ea38da5d4f42612c125748300332314/\\$FILE/STG05903/STG05903.gif?OpenElement](http://www.matica.hr/www/wwwizd2.nsf/0/9ea38da5d4f42612c125748300332314/$FILE/STG05903/STG05903.gif?OpenElement)



**Slika 15: Dvorac Erdödy, Gornja Rijeka**

*Izvor: <http://os-srerdody-gornjarijeka.skole.hr/upload/os-srerdody-gornjarijeka/images/static3/787/Image/%C5%A0KOLA%20U%20DVORCU.jpg>*

Prema Registru kulturnih dobara Ministarstva kulture u KKŽ evidentirano je ukupno 132 kulturnih dobra od čega:

- 124 nepokretnih kulturnih dobara, arheoloških lokaliteta i povijesnih cjelina;
- 3 pokretna kulturna dobra;
- 5 nematerijalnih kulturnih dobara.

Najvažnije kulturne destinacije u KKŽ su Galerija naivne umjetnosti u Hlebinama, župna crkva Sv. Ane, grkokatolička katedrala Sv. Trojstva i crkva Sv. Križa u Križevcima, povijesno središte Križevaca, prehrambeni muzej “Podravka” – Koprivnica, Stari grad Đurđevac i Galerija Lacković – Batinske, krajolik planine Kalnik i planinarski dom na Kalniku.

U RH pak ima mnoštvo značajnih turističkih destinacija, a među najznačajnijima su Arena Amfiteatar i Arheološki muzej Istre u Puli, Arheološki muzej Narona u Vidu, Etnografski muzej u Dubrovniku, Etnografski muzej i Galerija Ivana Meštrovića u Splitu, Gradski muzej u Senju, Hrvatski muzej naivne umjetnosti u Zagrebu, Kulturno povijesni muzej u Dubrovniku, Mimara i Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu, Staro selo Kumrovec,

Trakošćan,... i mnoge druge koje svakodnevno posjećuje na stotine turista iz cijele Hrvatske, ali i iz svijeta.

#### 4.1.6. Prirodna baština

Ruralni turizam je nemoguće zamisliti bez prirodnih posebnosti u kojem se razvija. Atraktivno okruženje, bogatstvo prirodne i kulturne baštine predstavljaju osnovu za razvoj ruralnog turizma. Prirodna baština se štiti zakonom, odnosno proglašenjem zaštićenih dijelova prirode kao što su nacionalni parkovi, parkovi prirode, strogi rezervati, posebni rezervati, park šume, zaštićeni krajolici, spomenici prirode, spomenici parkovne arhitekture te pojedine biljne i životinjske vrste. Međutim, Kušen (2002.) naglašava da se pri evidentiranju i vrednovanju turističkih atrakcija i atraktivnosti treba biti vrlo oprezan jer postoje dijelovi prirode koji svakako zaslužuju da budu posebno zaštićeni, a nisu još registrirani ni preventivno zaštićeni.

Na području KKŽ nalazi se ukupno 15 zaštićenih dijelova prirode i od toga 5 posebnih rezervata, 2 značajna krajobraz, 4 spomenika prirode, 2 spomenika parkovne arhitekture, jedna park šuma i jedan regionalni park (tablica 5).

**Tablica 5. Zaštićeni dijelovi prirode u Koprivničko-križevačkoj županiji**

POSEBNI REZERVATI	-geografsko-botanički rezervat Đurđevački pijesci -botanički rezervat Mali Kalnik -zoološki rezervat Veliki Pažut -rezervat šumske vegetacije Crni Jarki -botanički rezervat šumske vegetacije Dugačko Brdo
ZNAČAJNI KRAJOBRAZ	-Kalnik -Čambina
SPOMENICI PRIRODE	-Skupina stabala hrasta lužnjaka smještenih u parku koji okružju zgradu šumarije Repaš -staro stablo pitomog kestena -staro stablo lipe -mali zoološki lokalitet livade u Zovju
SPOMENICI PARKOVNE ARHIKTETURE	-Park kraj OŠ „Vladimir Nazor“ u Križevcima -Park kraj poljoprivredne škole u Križevcima
PARK ŠUMA	-Župetnica
REGIONALNI PARK	-Mura-drava

Izvor: vlastita izrada tablice na temelju podataka preuzetih sa: <http://www.zastita-priode-kckzz.hr/#>

Hrvatska obiluje prirodnima ljepotama, ima 1.244 otoka, 8 nacionalnih parkova<sup>37</sup>, 11 parkova prirode<sup>38</sup>, obiluje spomenicima pod zaštitom UNESCO-a poput Dioklecijanove palače u Splitu, gradova Trogira i Dubrovnika, Eufrazijeve bazilike u Poreču i Katedrale svetog Jakova u Šibeniku, a najveća prednost u odnosu na konkurenciju je hrvatski dio Jadranskog mora gdje je, prema istraživanju Europske agencije za okoliš<sup>39</sup>, drugo najčišće more u Europi. Također i blaga Mediteranska klima u Hrvatskoj, s toplim ljetom i umjereno hladnom zimom, pogoduje hrvatskom turizmu i njegovom dodatnom razvoju.

Prema Upisniku zaštićenih područja Ministarstva zaštite okoliša i prirode<sup>40</sup> u Republici Hrvatskoj ukupno je zaštićeno 409 područja u različitim kategorijama (tablica 6).

**Tablica 6. Zaštićeni dijelovi prirode u Hrvatskoj**

KATEGORIJA	BROJ ZAŠTIĆENIH PODRUČJA U RH
STROGI REZERVAT	2
NACIONALNI PARK	8
POSEBNI REZERVAT	77
PARK PRIRODE	11
REGIONALNI PARK	2
SPOMENIK PRIRODE	81
ZNAČAJNI KRAJOBRAZ	83
PARK-ŠUMA	26
SPOMENIK PARKOVNE ARHITEKTURE	119
<b>UKUPNO</b>	<b>409</b>

Izvor: Upisnik zaštićenih područja): <http://www.dzrp.hr/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja-u-hrvatskoj/zasticena-podrucja-u-hrvatskoj-nacionalne-kategorije-1137.html>

Što se tiče pak zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta, prema Državnom zavodu za zaštitu prirode<sup>41</sup>, u RH pronalazimo ukupno 2.954 zaštićene biljne i životinjske vrste. Od toga, ukupno zaštićenih biljnih vrsta ima 1.212, a životinjskih 1.742. U KKŽ ima ukupno 1.110 biljnih vrsta i 326 životinjskih od čega su zaštićene 86 biljne vrste i 111 životinjska vrsta.

<sup>37</sup> Plitvička jezera, Krka, Brijuni, Paklenica, Mljet, Kornati, Sjeverni Velebit, Risnjak

<sup>38</sup> Biokovo, Kopački rit, Lonjsko polje, Medvednica, Papuk, Telašćica, Velebit, Vransko jezero, Učka, Žumberak – Samoborsko gorje, Lastovsko otočje

<sup>39</sup> Istraživanje provedeno 2010. godine.

<sup>40</sup> <http://www.dzrp.hr/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja-u-hrvatskoj/zasticena-podrucja-u-hrvatskoj-nacionalne-kategorije-1137.html>

<sup>41</sup> <http://www.dzrp.hr/vrste/crveni-popis-biljaka-i-zivotinja-rh/crveni-popis-biljaka-i-zivotinja-republike-hrvatske-146.html#Home>

#### 4.1.7. Ekološka poljoprivreda u KKŽ

U suštini razvoja ruralnog turizma počiva i razvoj ekološke proizvodnje. Glavni razlog tomu je što su upravo ruralna područja kao stvorena za razvoj ekološke proizvodnje (i ruralnog turizma) iz više razloga kao što su npr.: zdrava klima, nezagađeni zrak i voda, odsutnost buke i vibracija, odsutnost potencijalnih opasnosti (radijacije i sl.), očuvana priroda, slikovit krajolik, i sl. Osim toga, ekološka proizvodnja se sve više povezuje s ruralnim turizmom jer sve je veća potreba turista da konzumiraju lokalne prehrambene proizvode koje imaju osobine tzv. ekološki zdrave i sigurne hrane.

U literaturi često nalazimo ekoturizam kao jedan od oblika ruralnog turizma. Ekoturizam je odgovorno putovanje u prirodna područja kojim se čuva okoliš i unaprjeđuje blagostanje lokalnog stanovništva. Njegova obilježja su prirodno očuvani prostori, korištenje jednostavnih vrsta smještaja i strogo pridržavanje Zakona o zaštiti okoliša, što uključuje i ograničeni broj posjetitelja. S ekoturizmom su povezani i prirodni turizam, ruralni turizam i agroturizam (Priručnik „Turistička kultura“, 2013.). U novije vrijeme ekoturizam i agroturizam se spaja u novi termin „ekoagro turizam“ zbog ekološke očuvanosti većine ruralnih područja u Hrvatskoj (Svržnjak i sur., 2014./b). Po istim autorima nositelji ekoagro turizma bila bi ekoagroturistička gospodarstva koja bi poslovala na načelima ekološke poljoprivredne proizvodnje<sup>42</sup>. Stoga se u ovom poglavlju promatraju ekološka gospodarstva kao potencijalna gospodarstva za budući razvoj nekog od oblika ruralnog turizma (a naročito navedenog ekoagro turizma), pa su upravo ona i jedan od značajnih indikatora pri izračunavanju indeksa uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji (tablica 11).

Prema Brčić-Stipčević i sur. (2011.), ekološka poljoprivreda cjelovit je sustav poljoprivrednog gospodarenja koji potiče prirodnu aktivnost tla, ekološkog sustava i ljudi, ekološke procese, bioraznolikost i prirodne cikluse. Pritom uvažava lokalne uvjete i isključuje inpute koji ne potječu s ekološkog gospodarstva. Značajka ekološkog uzgoja u tome što zabranjuje upotrebu većine mineralnih gnojiva i skoro svih pesticida. Umjetna se gnojiva u ekološkoj proizvodnji zamjenjuju organskim gnojivima, korov se uklanja mehaničkim putem, zaraženo bilje i voćke treba redovito odstranjivati.

Posljednjih je deset godina povećano zanimanje za ekološku poljoprivredu. Prema popisu ekoloških proizvođača Ministarstva poljoprivrede<sup>43</sup>, u RH ukupno djeluje 2.319 ekoloških

---

<sup>42</sup> Prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma, samo 25 ruralno turističkih gospodarstava ima certificiranu EKO proizvodnju, tako da se može reći da su ta gospodarstva najpozvanija za bavljenje „ekoagro turizmom“. U KKŽ nema takovih gospodarstava.

<sup>43</sup> <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>

poljoprivrednika. Važnost ekološke proizvodnje su prepoznali i neki poljoprivrednici iz KKŽ. Na području KKŽ djeluje ukupno 25 ekoloških poljoprivrednika koji tržište svakodnevno obogaćuju svojim prirodnim, domaćim i zdravim ekološkim proizvodima, a po zastupljenosti prvo mjesto zauzima voće (najčešće bobičasto voće: kupine, jagode, maline, ribiz, te višnja); slijedi povrće, ekološki uzgoj lavande, žitarica, lucerne, i vinove loze, a od stočarske proizvodnje ističe se ekološki uzgoj koze.

Što se tiče pak poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom, krajem 2009. godine u Hrvatskoj je bilo registrirano 14.193 ha poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom. Najviše su prevladavale oranice s 9.766 ha (68,8%), a potom livade i pašnjaci 1.998 ha (14,1%) dok su površine pod trajnim nasadima voćnjaka prostirale se na 1.264 ha (8,9%), maslinika 228 ha (1,6%) i vinograda 191 ha (1,3%). Ljekovito bilje se uzgajalo na 279 ha (2,0%), a povrće na 65 ha (0,5%). Iste godine, u KKŽ ekološka proizvodnja prostirala se na 83 ha poljoprivrednog zemljišta.<sup>44</sup>

Iz godinu u godinu broj ekoloških proizvođača i zemljišta pod ekološkom proizvodnjom, postupno se povećavao, kako u RH tako i u KKŽ. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede (tablica 7, prilog 6) površine pod ekološkom proizvodnjom u RH 2014. godine prostirale su se na ukupno 50.054 ha, a u KKŽ na ukupno 276 ha, što je vrlo značajan pomak u usporedbi prema prethodno navedenim podacima iz 2009. godine.

KKŽ je županija velike biološke i krajobrazne raznolikosti koja zbog svog jedinstvenog položaja ima mnogo toga da ponudi za eko-turizam i sve druge oblike ruralnog turizma: planine, doline, rijeke, jezera... no nažalost, još uvijek se dovoljno ne ulaže u razvoj eko-turizma i prepoznatljivost domaćih i ekološki uzgojenih proizvoda, kako na županijskoj tako i na nacionalnoj razini.

---

<sup>44</sup><http://www.mps.hr/UserDocsImages/strategije/AKCIJSKI%20PLAN%20RAZVOJA%20EKOLO%C5%A0K%20POLJOPRIVREDE%20ZA%20RAZDOBLJE%202011-2016.pdf>



## 4.2. Razvojne mjere

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, otvorila su se vrata sa širokim spektrom novih mogućnosti i mjera namijenjenih za razvoj ruralnog turizma. RH je ulaskom u EU prihvatila koncept poticanja održivog razvoja lokalnih i ruralnih područja koji se bazira na održivom gospodarskom razvoju, povećanju životnog standarda te očuvanju prirodne, kulturne i tradicijske baštine.

Glavne mjere usmjerene su na poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje raznolikosti ruralnoga gospodarstva. Te mjere namijenjene su otvaranju mogućnosti za zapošljavanje i stvaranju uvjeta za rast i gospodarske promjene u ruralnim područjima jer budućnost ruralnih područja ovisi prvenstveno od mogućnosti da ljudi u lokalnoj sredini nađu zaposlenje i da ugodno i kvalitetno žive, a potom i od spremnosti da se sačuvaju i unaprjeđuju prirodni resursi kao i kulturno i tradicijsko nasljeđe koji čine identitet, područni kapital, osnovu konkurentnosti i perspektive svake lokalne zajednice. Ulaganjem u seosku infrastrukturu i stvaranjem boljih uvjeta života te povećanjem prilika za pronalaženje posla, moguće je osjetno promijeniti sadašnje trendove odljeva stanovništva u gradove (Omrčen, 2011.).

Kako bi ruralna područja ostala atraktivna i budućim naraštajima, postoji niz raznih mogućnosti koje se nude za osmišljavanje projekata koji se mogu baviti pitanjima poput edukacije i stjecanja vještina, informiranja te poduzetništva, a jedna od najčešćih aktivnosti koje se razvijaju kao osnovne ili dopunske djelatnosti na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima je svakako i ruralni turizam.

### 4.2.1 Programi i mjere za ruralni razvoj

U novije vrijeme, kao glavni strateški dokument ističe se *Program ruralnog razvoja 2014.-2020.* Ovaj važan strateški dokument polako pridonosi razvoju hrvatske poljoprivrede i ruralnom razvoju uopće, a ujedno je i preduvjet za korištenje sredstava *Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj* – fonda iz kojeg je hrvatskim poduzetnicima dostupno nešto više od 2 milijarde eura<sup>45</sup>.

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj je fond s jedinstvenim skupom pravila za ruralni razvoj i ima tri prioriteta cilja kojima se mogu financirati aktivnosti:

---

<sup>45</sup> Ranije se ruralni razvoj financirao iz tzv. Europskog fonda za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi, koji je do 2006. godine bio dio strukturnih fondova Europske Unije.

- ✓ jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva (nastoji restrukturirati i modernizirati poljoprivredni sektor);
- ✓ poboljšanje okoliša i krajolika (podupire bio-raznolikost, očuvanje i razvoj ekoloških poljoprivrednih i šumarskih sustava i tradicionalnih poljoprivrednih krajolika, očuvanje voda te mjere usmjerene na smanjenje efekta klimatskih promjena);
- ✓ poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje raznolikosti ruralnoga gospodarstva (podupire raznolikost ruralnoga gospodarstva i kvalitetu života u ruralnim područjima).

Osim brojnih fondova čija su sredstva dostupna projektima iz područja ruralnog razvoja, među najpoznatijim ciljanim programima za potporu razvoju ruralnog prostora zemalja EU s posebnim naglaskom na razvoj ruralnog turizma jest program *Leader*. Program *Leader* predstavlja inicijativu Europske unije za mobiliziranje i provedbu ruralnog razvoja u ruralnim zajednicama kroz lokalna javno-privatna partnerstva. Namjera mu je pomoći ljudima, udrugama, poduzećima i ostalim potencijalnim čimbenicima u ruralnim područjima da razmotre potencijal svojeg područja te potaknu provedbu integriranih, kvalitetnih i originalnih strategija održivog razvoja. Važnost *Leader* metode, u kontekstu lokalne razvojne strategije, prepoznata je diljem Europe, gdje postoji puno primjera koji pokazuju kako se lokalne razvojne strategije mogu razvijati pomoću *Leader* financiranja te kako one mogu pozitivno utjecati na sveukupni gospodarski razvoj. Jedna od osnovnih karakteristika *Leader*-a je stavljanje naglaska na lokalno stanovništvo koje se oduvijek smatralo glavnim čimbenikom ruralnih područja, a ono što je činilo posebnost *Leader* projekata u njegovim počecima, bilo je pouzdanje u ljude koji žive u ruralnim područjima i u njihove sposobnosti za otkrivanje onoga što najbolje odgovara njihovom okolišu, kulturi, radnim tradicijama i vještinama.

Sukladno ruralnoj razvojnoj politici Europske unije, Programom ruralnog razvoja 2014.-2020. ne daje se podrška samo poljoprivrednicima, nego i svim ostalim akterima koji sudjeluju u razvoju i promociji ruralnog područja. Temeljem različitih mjera pružaju se brojne mogućnosti za unapređenje i razvoj ruralnih krajeva, a neke od njih vidljive su u tablici 8.

**Tablica 8: Mjere namijenjene unapređenju i razvoju ruralnih krajeva**

NAZIV MJERE	NAZIV PODMJERE	TIP OPERACIJE
M1 - Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja	1.1. Potpora za strukovno osposobljavanje i aktivnosti stjecanja vještina	Strukovno osposobljavanje za poljoprivrednike i mlade poljoprivrednike
M2 - Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima	2.1. Potpora za pružanje savjetodavnih usluga	Savjetovanje mladih poljoprivrednika
M3 - Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu	3.1. Potpora za novo sudjelovanje u sustavima kvalitete	Potpora za sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode
	3.2. Potpora za aktivnosti informiranja i promicanja koje provode skupine proizvođača na unutarnjem tržištu	Potpora za aktivnosti informiranja i promoviranja
M4 - Ulaganja u fizičku imovinu	4.1. Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva	Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava; Zbrinjavanje, rukovanje i korištenje stajskog gnojiva u cilju smanjenja štetnog utjecaja na okoliš; Korištenje obnovljivih izvora energije.
	4.2. Potpora za ulaganja u preradu, marketing i/ili razvoj poljoprivrednih proizvoda	
	4.3. Potpora za ulaganja u infrastrukturu vezano uz razvoj, modernizaciju ili prilagodbu poljoprivrede i šumarstva	Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima
	4.4. Potpora neproizvodnim ulaganjima vezanim uz postizanje agro-okolišnih i klimatskih ciljeva	Ulaganje u šumsku infrastrukturu
M5 - Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti	5.2. Potpora za ulaganja u obnovu poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama, nepovoljnim klimatskim prilikama i katastrofalnim događajima	Obnova poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala
M6 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja	6.1. Potpora mladim poljoprivrednicima 6.2. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području 6.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava 6.4. Ulaganja u razvoj	-

	nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima	
M8 – Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma	8.5. Potpora za ulaganja u poboljšanje otpornosti i okolišne vrijednosti šumskih ekosustava	Konverzija degradiranih šumskih sastojina i šumskih kultura; Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture.
	8.6. Potpora za ulaganja u šumarske tehnologije te u preradu, mobilizaciju i marketing šumskih proizvoda	Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u pridobivanju drva i šumskouzgojnim radovima; Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u predindustrijskoj preradi drva; Marketing drvnih i nedravnih šumskih proizvoda.
M10 - Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene	10.1. Plaćanja obveza povezanih s poljoprivredom, okolišem i klimatskim promjenama	-
M11 - Ekološki uzgoj	11.1. Plaćanja za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja 11.2. Plaćanja za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja	-
M16 – Suradnja	16.1. Potpora za osnivanje i rad operativnih skupina Europskog inovacijskog partnerstva (EIP) za poljoprivrednu produktivnost i održivost	Potpورا za osnivanje operativnih skupina
M17 - Upravljanje rizicima	17. 1. Premije za osiguranje usjeva, životinja i biljka	Osiguranje usjeva, životinja i biljaka (od proizvodnih gubitaka uzrokovanih nepovoljnim klimatskim prilikama, životinjskim i biljnim bolestima, najездом nametnika, okolišnim incidentom i mjerom donesenom u skladu s Direktivom 2000/29/EZ).

*Izvor: Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020., Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb*

#### **4.2.2. Mjere za razvoj ruralnog turizma**

Ruralnom turizmu potrebna je pomoć kako bi se unaprijedio ukupan turistički proizvod i time dao poticaj poduzetnicima za bolje korištenje postojećih prirodnih i kulturnih resursa, primjerice u lov i ribolovu, na turističkim seljačkim gospodarstvima i slično. Revitalizacija sela u smislu održivoga i cjelovitoga razvoja neophodan je proces očuvanja ruralnih prostora kao primarnih proizvodnih područja hrane i ostalih dobara, područja specifičnoga krajobraza s naglašenim prirodnim, tradicijskim, kulturnim i povijesnim elementima, oaze zelenila i ekološke ravnoteže, i na kraju kao područja mira i odmora od dinamičnoga i stresnoga gradskoga miljea (Omrčen, 2011.).

Na nacionalnoj razini o mjerama usmjerenima za razvoj ruralnog turizma odlučuje Ministarstvo poljoprivrede prema direktivama EU, a dok na regionalnim i lokalnim razinama provedbu određenih mjera potpomažu Odsjeci za poljoprivredu, ruralni razvoj, šumarstvo i lovstvo (KKŽ) te turističke zajednice.

Prema Programu ruralnog razvoja 2014.-2020., najčešće se primjenjuju sljedeće mjere politike usmjerene razvoju ruralnog turizma:

- administrativna pomoć koja uključuje jeftiniji, brži i lakši pristup potrebnim informacijama;
- bolja zakonska regulativa;
- osposobljavanje; brojne edukativne institucije daju programe prilagođene potrebama potencijalnih nuditelja turističkih usluga;
- oporezivanje i financije: teži se poreznom sustavu koji će olakšati život seoskim gospodarstvima kao i drugim poduzećima povezanim s turističkim aktivnostima u ruralnim područjima;
- lakši pristup financijama: nužno je olakšati pristup novčanim potporama, strukturnim fondovima, povoljnim bankovnim kreditima; onim regijama u kojima su depopulacijski procesi izraženiji u odnosu na ostale, nužno je omogućiti posebne poticaje;
- izgradnja potrebne infrastrukture;
- marketing.

Uključivanje ruralnog prostora KKŽ u turističko korištenje, s jedne strane, izravno može obogatiti cjelokupnu hrvatsku turističku ponudu i povećati ukupan prihod od turizma, a s druge strane može ruralnom stanovništvu KKŽ osigurati dodatne prihode i „izgubljeno samopouzdanje“, čime bi se, između ostaloga, spriječila i depopulacija ovoga prostora.

Jedinica lokalne samouprave mora naći put, kako ostvarivati politiku jedinstvenoga, neposrednoga životnoga prostora svim svojim stanovnicima. Shodno tome u KKŽ djeluje nekoliko agencija, turističkih zajednica te gradskih i županijskih odjela koji su zaduženi za unapređenje i pomoć ruralnom turizmu ovoga kraja. Jedan od takvih odjela u Županiji je *Odsjek za poljoprivredu, ruralni razvoj, šumarstvo i lovstvo* (u daljnjem tekstu: Odsjek) sa sjedištem u Koprivnici koji obavlja poslove za područje poljoprivrede, ruralnog razvoja, turizma, lovstva, šumarstva i ribarstva u Koprivničko-križevačkoj županiji. Veliku pozornost i pažnju Odsjek posvećuje sljedećim dvjema mjerama iz područja ruralnog razvoja i poljoprivrede:

- Mjere usmjerene na razvoj ruralnog prostora i ruralnog turizma (tablica 9),
- Mjere za podizanje razine poljoprivrednih gospodarstava.

U institucionalnoj podršci treba se spomenuti i *Razvojna agencija Podravine i Prigorja (PORA)* kao regionalni koordinator KKŽ, odnosno institucija zadužena za koordinaciju, poslove poticanja i koordinacije regionalnog razvoja na području KKŽ, a s obzirom na obiteljska poljoprivredna gospodarstva ističe se u pomaganju nastupa tih gospodarstava na različitim sajmovima (poljoprivredni sajam u Gudovcu, manifestacija „Proizvodi hrvatskog sela“, MESAP i drugi).

**Tablica 9: Pregled mjera usmjerenih na razvoj ruralnog prostora i ruralnog turizma KKŽ**

<p align="center"><b>MJERA 1-2-7</b> <b>MARKETINŠKA POTPORA RAZVOJU</b> <b>POLJOPRIVREDNIH GOSPODARSTAVA</b></p>	<p align="center"><b>MJERA 1-6-1</b> <b>UNAPREĐENJE</b> <b>POSTOJEĆIH I</b> <b>RAZVOJ NOVIH</b> <b>OBLIKA TURISTIČKE</b> <b>PONUDE</b></p>
<p>Poljoprivredna i turistička događanja županijskog značaja: Dani travnjaka, Dan povrća, Dan voća, Tradicija naših starih, Međunarodna izložba vina, Izložba konja, Hlebinski susreti – Sveti Ambrozije, Županijsko i državno natjecanje u oranju, Dani sira, Dani hmelja, Dani zelja, Medveni dani, Šljivarijada, Ekoetno, Sajam županija i druga poljoprivredna i turistička događanja.</p>	<p>Turističke manifestacije županijskog značaja: Picokijada, Križevačko veliko spravišće, Podravski motivi i Renesansni festival.</p>
<p>Poticanje izgradnje skladišnih prostora.</p>	
<p>Poticanje opremanja objekata za preradu i kušanje poljoprivrednih proizvoda: sirevi, vino, mesne prerađevine, rakije i med.</p>	
<p>Sufinanciranje poslovnih udruživanja (klasteri, zadruge, gospodarsko interesna udruženja, proizvođačke organizacije, proizvođačke grupe, lokalne akcijske grupe i sl.)</p>	
<p>Poticanje apliciranja kapitalnih projekata iz djelatnosti poljoprivrede na korištenje bespovratnih sredstava fondova EU.</p>	
<p>Poticanje razvoja poljoprivrede – intelektualne usluge (izrada dizajna i tiska markice, sufinanciranja VIP projekata (Kukuruzna zlatica, Korištenje biorazgradivog otpada) Internacionalizacija agrara i druge intelektualne usluge</p>	
<p>Sufinanciranje kamata za kredite za interesne grupe namijenjene predfinanciranju</p>	

*Izvor: Odsjek za poljoprivredu, ruralni razvoj, šumarstvo i lovstvo KKŽ*

Osim mjera usmjerenih na razvoj ruralnog prostora i ruralnog turizma KKŽ, tu su još poznate i mjere za podizanje razine poljoprivrednih gospodarstava koje obuhvaćaju sljedeće:

- *Poljoprivredna i turistička događanja županijskog značaja* - izvršava se tekuća donacija u novcu za troškove promidžbe i izložbi primarne poljoprivredne proizvodnje na području Županije u iznosu od 50.000,00 kn (sajmovi, manifestacije, natjecanja, izložbe poljoprivrednih proizvoda – vino, sir, med). Namjena aktivnosti je povećanje promidžbe, te donacija sredstava za sajmove, natjecanja, izložbe, manifestacije (Dani zelja, meda, sira, izložba vina, natjecanje orača u Koprivničko-križevačkoj županiji i sudjelovanje na državnom takmičenju, Sajam županija, Eko-etno, Međunarodni festival vina i dr.), te rashodi poslovanja za Dane travnjaka, Dane povrća, Dane voća, Tradiciju naših starih i Sajam Županija.

Intenzitet potpore: subvencionira se s 50% od prihvatljivih troškova nakon dostavljenog izvješća organizatora.

Za 4 najvažnije manifestacije u KKŽ: Križevačko veliko spravišće, Picokijada, Podravski motivi i Renesansni festival, KKŽ je u prošloj godini osigurala za svaku manifestaciju po 30.000,00 kn, ukupne vrijednosti od 120.000,00 kn.

- *Poticanje izgradnje skladišnih prostora za proizvode primarne poljoprivredne proizvodnje.*

Intenzitet potpore: subvencionirat će se 25% od prihvatljivih troškova, ali ne više od 50.000,00 kn. Osigurana su sredstva u iznosu od 100.000 kn.

U proračunu KKŽ, za prethodnu, 2015. godinu, planirana su sredstva u visini od 20.000,00 kuna, a utrošena su sredstva u iznosu od 5.725,00 kune za subvencioniranje skladišnih prostora za čuvanje poljoprivrednih proizvoda u kontroliranim uvjetima. U 2015. godini sufinancirano je 30 m<sup>3</sup> skladišnog prostora za jednog korisnika.

- *Poticanje opremanja objekata za preradu i kušanje poljoprivrednih proizvoda.* Cilj subvencije je ostvarivanje zarade prodajom gotovih proizvoda ili im služi kao izvor dodatne zarade da li prodajom na kućnom pragu, tržnicama ili u drugim objektima namijenjenima za tu djelatnost.

Intenzitet potpore: subvencionirat će se 25% od prihvatljivih troškova.

U 2015. godini u proračunu KKŽ osigurana su sredstva u iznosu 55.000,00 kuna za subvencioniranje objekata za preradu i kušanje poljoprivrednih proizvoda: sirevi, vino, mesne prerađevine, rakije, meda i nabavu automatskih uređaja za prodaju poljoprivrednih proizvoda. Zaprimito je 10 zahtjeva za opremanje objekata za preradu pčelinjih proizvoda i proizvodnju meda, opremanje objekata za proizvodnju i kušanje vina.

- *Poticanje apliciranja kapitalnih projekata iz djelatnosti poljoprivrede na korištenje bespovratnih sredstava fondova EU.*

Svrha projekta je poticanje apliciranja kapitalnih projekata iz djelatnosti poljoprivrede na korištenje bespovratnih sredstava fondova EU na području KKŽ.

Troškovima pripreme dokumentacije, subvencionira se 30% od troškova po računima, ali ne više od 10.000,00 kuna po korisniku godišnje.

Proračunom KKŽ planirana sredstva u 2015. godini iznosila su 77.000,00 kuna. Zaprimito je 29 zahtjeva, a nakon što izvršena provjera dokumentacije i prijave, isplaćena je subvencija u iznosu od 72.943,01 kuna.

- Funkcioniraju dvije vinske ceste – Đurđevačka i Vinska cesta Križevci-Kalnik-Orehovec, a TZ Križevci radi na uspostavi ceste sira ili slično.
- Manifestacije Križevačko veliko spravišće, Podravski motivi, Picokijada i Renesansni festival, Tradicija naših starih, Dani travnjaka, Dani povrća, Dani voća predstavljaju mogućnost prigodne prodaje poljoprivrednih proizvoda i marketinške promocije.

Što se tiče same promocije mjera usmjerenih na razvoj ruralnih krajeva KKŽ, Županija objavljuje sve Javne pozive na web stranici županije [www.kckzz.hr](http://www.kckzz.hr), kao i u Županijskom listu, također i u drugim javnim medijima (lokalni TV, lokalne radio stanice i lokalni tjednici).

Također i gradovi i gradski proračuni osmišljavaju mjere usmjerene na ruralni razvoj, pa tako je npr. grad Križevci tijekom 2015. godine raspisao javne pozive za dodjelu potpora poljoprivredi za sljedeće namjene:

- poticanje eko-proizvodnje,
- korištenje uzgojno vrjednijeg genetskog materijala u stočarstvu,
- udruživanje poljoprivrednika,
- stvaranje zajedničkih prerađivačkih kapaciteta,
- prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda na tržnicama,
- upravljanje rizicima u poljoprivredi.

Koprivničko-križevačka županija kroz svoje programe ima za cilj potporu specijalizaciji i jačanju poljoprivrednih proizvođača kroz aktivnosti i tekuće projekte poticanjem povećanja tehnološke razine i agrotehničkih mjera, dostizanje višeg stupnja konkurentnosti i isplativosti poljoprivredne proizvodnje na području Županije.

U svrhu ruralnog razvoja Županija je tako osigurala skladišne kapacitete ukupne veličine 400 m<sup>3</sup> u ukupnoj vrijednosti od 70.000,00 kn; smještajne kapacitete za 4 objekta vrijednosti



46.000,00 kn; objekte za preradu za 10 objekata u vrijednosti 93.000,00 kn te 40.000,00 kn u svrhu poslovnog udruživanja za Proizvođačku organizaciju Drava-Sava i Klaster vinara Đurđevac.<sup>46</sup>

U Proračunu KKŽ za prethodnu, 2015. godinu, osigurana su pak sredstva za subvencioniranje troškova promidžbe i izložbe primarne poljoprivredne proizvodnje (sajmovi, manifestacije, natjecanja) u iznosu od 306.000,00 kuna, a utrošena su sredstva u iznosu od 282.854,86 kuna. Od utrošenih sredstava, na organizaciju Tradicije naših starih, Dana travnjaka, Dana povrća i Dana voća, koja su bila u organizaciji Županije, utrošena su sredstva u iznosu od 101.878,63 kuna. Organizacija poljoprivrednih i turističkih manifestacija ima za cilj prikaz poljoprivredne proizvodnje, proizvoda hrvatskog sela, tradicijskih jela i običaja u Županiji.

Kada se govori o uspješnosti ruralnog turizma KKŽ, vrlo važno je također spomenuti i da je Županija sudjelovala u konkurenciji za prestižnu nagradu „*Suncokret ruralnog turizma Hrvatske*“ koji se dodjeljivao u 5 kategorija: Turistička seljačka gospodarstva, Poduzetnici u ruralnom turizmu, Ruralno-turističke manifestacije, Ruralno-turistički projekti i Tradicijska ruralna gastronomija. Koprivničko-križevačka županija prijavila je:

- Seoski turizam Rakić u kategoriji Turistička seljačka gospodarstva,
- Etno kuća obitelji Karlovčan u kategoriji Poduzetnici u ruralnom turizmu,
- Picokijada u kategoriji Ruralno-turističke manifestacije,
- Vinska cesta „Križevci-Kalnik-Orehovec“ u kategoriji Ruralno-turistički projekti,
- Seljačko domaćinstvo „Jastrebov Vrh“ u kategoriji Tradicijska ruralna gastronomija.

Rezultati ocjenjivanja su bili očekivano dobri, i to:

- *Seoski turizam Rakić* osvojio je Zlatnu povelju u kategoriji Turistička seljačka gospodarstva;
- *Picokijada* je osvojila Zlatnu povelju u kategoriji Ruralno-turističke manifestacije;
- *Etno kuća obitelji Karlovčan*, u kategoriji Poduzetnici u ruralnom turizmu, osvojila je posebno priznanje za turističku interpretaciju tradicijskog načina života na obali velike rijeke.

Osim navedenoga, Županija svakodnevno radi na *Poticanju razvoja poljoprivrede* čija je svrha sufinanciranje 100% troškova prema potpisanim ugovorima za projekte:

- „Korištenje biorazgradivog komunalnog otpada u održivoj poljoprivrednoj proizvodnji“ – u prethodnoj godini isplaćeno je 21.000,00 kuna. Projekt je započet u

---

<sup>46</sup> Podaci ustupljeni od voditelja Odsjeka za poljoprivredu, ruralni razvoj, šumarstvo i lovstvo Koprivničko-križevačke županije.

2014. godini, a završen u 2015. godini o čemu je dostavljeno izvješće od Visokoga gospodarskog učilišta Križevci i Ministarstva poljoprivrede;

- „Projekt internacionalizacija agrara“ – projekt je započeo u 2014. godini, a završen u 2015. godini. Na temelju zaključenog ugovora, dostavljenog izvješća i dostavljene web platforme za unos poljoprivrednih proizvođača isplaćeno 12.375,00 kuna nositelju projekta Slinku, obrt za računalne djelatnosti;
- Podizanje matičnog nasada sorte Klešćec – prema ugovoru isplaćeno je 50.000,00 kuna na temelju dostavljenog izvješća od Visokog gospodarskog učilišta Križevci;
- Izrada elaborata o tehničko-tehnološkom rješenju čokolaterije - u 2015. godini prihvaćen je zahtjev od socijalnog poduzeća Hedona d.o.o. za sufinanciranje Elaborata o tehničko-tehnološkom rješenja čokolaterije socijalnog poduzeća Hedona d.o.o. koji izrađuje Prehrambeno-biotehnološki fakultet, Sveučilišta u Zagrebu. Projekt traje dvije godine - započeo je u 2015. godini i nastavlja se u 2016. godini. Ugovoreni iznos sufinanciranja za dvije godine iznosi 15.000,00 kuna, a u 2015. godini isplaćen je iznos od 10.000,00 kuna;
- Izrada dizajna i tiska markice vizualne i identifikacijske kvalitete – za izradu dizajna i tiska markice vizualne kvalitete utrošena su sredstva u iznosu od 3.687,50 kuna.

Proračunom Koprivničko-križevačke županije planirana sredstva u 2015. godini su iznosila 110.800,00 kuna, a utrošena su sredstva u iznosu od 97.062,50 kuna.

**Tablica 10. Provedba županijske razvojne strategije po mjerama i proračunskim sredstvima u 2015. godini**

ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA			SREDSTVA ZA 2015. U KUNAMA		INDEKS
STRATEŠKI CILJ	PRIORITET	MJERA	PLANIRANO	ISPLAĆENO	
<b>1 KONKURENTNO GOSPODARSTVO</b>	1-2 Potpora razvoju konkurentne primarne poljoprivrede i unapređenje ruralnog razvoja	1-2-7 Marketinška potpora razvoju poljoprivrednih gospodarstava	586.800,00	553.135,19	0,94
	1-6 Razvoj selektivnih oblika turizma	1-6-1 Unapređenje postojećih i razvoj novih oblika turističke ponude	120.000,00	120.000,00	1,00
			706.800,00	693.957,84	0,97

Izvor: Koprivničko-križevačka županija, Upravni odjel za gospodarstvo, komunalne djelatnosti i poljoprivredu, Izvješće o ruralnom razvoju na području Koprivničko-križevačke županije u 2015. godini

Za provođenje mjera strateškog cilja 1. Konkurentno gospodarstvo iz Proračuna Županije u 2015. godini isplaćeno je sveukupno 693.957,84 kuna odnosno realizirano je sa 97 % od planiranog. Za Mjeru 1-2-7 Markentiška potpora razvoja poljoprivrednih gospodarstava - iz Proračuna Županije u 2015. godini isplaćeno je 553.135.19 kuna, odnosno realizacija je 94 % od planiranog. Za Mjeru 1-6-1 Unapređenje postojećih i razvoj novih oblika turističke ponude - iz Proračuna Županije u 2015. godine isplaćeno je 120.000,00 kuna, odnosno realizacija je 100 % od planiranog.

Iz prethodnog je vidljivo da su mjere donesene i da su raznolike. To znači da svaki poljoprivrednik za dobrobit svojega poslovanja može aplicirati na mjeru koja najbolje odgovara gospodarstvu u cjelini. Pitanje je jesu li navedene mjere dobro ispromovirane, odnosno koliko su poljoprivrednici zapravo s tim mjerama dobro upoznati i upućeni u prijavljivanje na iste te jesu li navedene mjere zaista djelovale razvojno?

Nakon iscrpno opisanih mogućnosti koje područje ruralnog turizma KKŽ omogućuje, nakon nabrojanih institucionalnih podrška te mjera koje se nude poljoprivrednicima za olakšanje napredovanja i razvoja ruralnog turizma, postavlja se pitanje je li ruralni turizam u KKŽ i dalje nedovoljno razvijen?

Prema Krajnović i sur. (2011.), najčešći problemi i poteškoće prije svega očituju se u slaboj ekonomskoj snazi obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, kojima je – u kombiniranoj (nepovoljnoj) ekonomiji paralelnog bavljenja poljoprivredom i turizmom – vrlo teško, gotovo nemoguće, postići pozitivan financijski učinak. Nadalje, pojavljuje se problem nedovoljnih i/ili neadekvatnih financijskih poticaja od strane javnog sektora, neprepoznavanje ruralnog turizma kao oblika turizma koji dodaje vrijednost turističkoj destinaciji, nepostojanje ekspertize u malim obiteljskim gospodarstvima, donose se neadekvatni zakoni koji tretiraju problematiku ruralnog turizma, prisutna je vrlo loša ili neadekvatna marketinška aktivnost objedinjenih poslovnih jedinica (obiteljskih seoskih gospodarstava u ruralnom turizmu) i slično. Temelj čitavog problema nalazi u neadekvatnom načinu upravljanja razvojem ruralnog turizma, kao mehanizmom koji bi umanjio ili ublažio prikazane probleme, a neke i posve uklonio (Krajnović i sur. 2011.).

Isto tako, odgovor se može pronaći i u nedovoljnoj promociji novih mjera i mogućnosti koje je RH dobila na raspolaganje ulaskom u EU, ali i nedovoljnoj informiranosti i nezainteresiranosti samih poljoprivrednika; osobito onih starijih generacija. Osim toga, problematika ruralnih lokaliteta u Republici Hrvatskoj očituje se također u padu broja

stanovnika, negativnim ekonomskim promjenama, negativnim efektima industrijalizacije i urbanizacije, opadanju prihoda seljačkog gospodarstva, kao i opadanju pa i postupnom gašenju posjeda i proizvodnje (Omrčen, 2011.).

Vjerojatne glavne razloge (ne)razvijenosti ruralnog turizma KKŽ treba tražiti u činjenici (ne)dovoljne iskorištenosti kapaciteta i mogućnosti koje ruralni prostori KKŽ pružaju te (ne)dovoljno razrađenoj strategiji ruralnog razvoja i turizma. S druge strane nije bitno imati samo strategiju razvoja ruralnih krajeva i ruralnog turizma, važno je imati i sustav kontrole rezultata ponuđenih mjera za ruralni razvoj i ruralni turizam, kako bi se utvrdilo jesu li uložena financijska sredstva ostvarila očekivane učinke što će se pokušati utvrditi indeksom uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u sljedećem potpoglavlju.

#### **4.3. Indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji**

U ovom potpoglavlju izračunava se Indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji (Indeks), na temelju usporedivih kvantitativnih varijabli i informacija prethodno prikazanih u radu, koji su razvrstani na tri dijela:

1. *Prirodne varijable* u koje ubrajamo količinu poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom (u ha), površinu pod turističkim seljačkim domaćinstvima (u ha), zaštićenu prirodnu baštinu, zaštićene životinjske vrste i zaštićene biljne vrste;

2. *Društvene varijable*: jela gastronomske baštine, jela uvrštena u nematerijalnu kulturnu baštinu, značajne manifestacije, narodna baština – kulturna dobra, gospodarstva na kojima se govore najzastupljeniji strani jezici (engleski i njemački).

3. *Gospodarske varijable*: podijeljene su u dvije skupine i to na varijable koje se nalaze u Nacionalnom katalogu ruralnog turizma te na varijable koje nalazimo u drugim izvorima podataka. Prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma u obzir su uzete sljedeće varijable: broj registriranih objekata za ruralni turizam, gospodarstva koja imaju smještajne kapacitete, broj postelja, broj sjedećih mjesta u objektima i izvan, gospodarstva koja imaju mogućnost ostvarivanja kontakta fiksnim telefonom, telefaksom ili mobilnim telefonom, gospodarstva koja imaju službenu e-mail adresu ili internet stranicu, gospodarstva koja imaju mogućnost rada cijele godine te prilagođenost gospodarstva za goste s malom djecom, kućnim ljubimcima, prilagođenost za osobe s posebnim potrebama ili za starije osobe te prosječan broj dodatnih aktivnosti na gospodarstvu. U gospodarske varijable prema ostalim izvorima pak ubrojene su sljedeće varijable: broj OPG-ova, broj članova na OPG-ovima, visokoobrazovani na OPG-ovima, mlado stanovništvo na OPG-u, ostvarena noćenja u ruralnom turizmu (2013.g.), dolasci turista (u 2013.g.), vinske ceste, broj ekoloških proizvođača, udio kućanstva koja zarađuju od dopunskih djelatnosti (%), udio prerađivačkih kućanstava (%).

Metodologija izračunavanja Indeksa preuzeta je prema metodologiji izračunavanja ruralne konkurentnosti (Franić i Kumrić, 2008.) pri čemu se polazi od formule za varijable koje su izražene u apsolutnom iznosu (npr. ukupan broj dolazaka turista):

$$\text{pokazatelj } X_i = 100(x_i/X)/(p_i/P)$$

Objašnjenje formule:

- mala tiskana slova označavaju varijable za promatrano područje (u ovom slučaju to je Koprivničko-križevačka županija, a velika tiskana slova ukupne vrijednosti za cijelu zemlju (u ovom slučaju za RH).
- **$x_i$**  predstavlja odabranu varijablu za promatrano područje,
- **$X_i$**  predstavlja odabranu varijablu na razini države
- **$p_i$**  predstavlja broj stanovnika u promatranom području,
- **$P$**  broj stanovnika u cijeloj državi u kojoj se promatra odabrano područje.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku ([www.dzs.hr](http://www.dzs.hr)) KKŽ je prema Popisu stanovništva 2011. godine imala ukupno 115.584 stanovnika (pi), a Republika Hrvatska (P) 4.253.000.

U slučaju varijabli relativnih brojeva (npr. udio prerađivačkih kućanstava) primjenjuje se jednostavno dijeljenje vrijednosti promatranog područja s vrijednošću cijele države i rezultat se množi sa brojem 100, odnosno po formuli:

$$\text{pokazatelj } Xi=100(xi/X)$$

Svaki izračunati pokazatelj ima vrijednost u pojedinoj sastavnici kao pod-indeks (prirodne, gospodarske ili društvene), pa se pod-indeks izračunava jednostavno kao prosjek svih pokazatelja koji ga sačinjavaju. Na kraju se indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji računa kao prosjek svih sastavnica i prikazuje u kojem postotku su mjere za razvoj ruralnog turizma<sup>47</sup> uspješno provedene u odnosu na druge županije u Hrvatskoj. Ako je indeks veći od 100 znači da su u nekim varijablama mjere u analiziranoj županiji uspješnije provedene od drugih županija i obrnuto.

Nakon svih istraženih i iznesenih činjeničnih podataka u ovom radu, izrađena je tablica 11 koja prikazuje indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u KKŽ. Svi izvori podataka za parametre koji se prikazuju u tablici 11 prikazani su u prilogu 1 (tablica 12).

---

<sup>47</sup> Izravno i neizravno i mjere ruralnog razvoja.

**Tablica 11. Indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u KKŽ**

VARIJABLA	KKŽ	RH	INDEKS
<b>1. Prirodne</b>			
Poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom (ha)	276	50.054	0,55
Površina pod turističkim seljačkim domaćinstvima (ha)	13	12	108,33
Zaštićena prirodna baština	15	409	134,95
Zaštićene životinjske vrste	111	1.742	234,46
Zaštićene biljne vrste	86	1.212	261,09
<i>Prosjek (podindeks prirodne varijable)</i>			<b>147,88</b>
<b>2. Društvene</b>			
Jela gastronomske baštine	26	453	211,19
Jela uvrštena u nematerijalnu kulturnu baštinu	1	12	306,63
Značajne manifestacije	4	107	137,55
Narodna baština – kulturna dobra	132	8.845	54,91
Gospodarstva na kojima se govori strani jezik: engleski	4	281	52,38
Gospodarstva na kojima se govori strani jezik: njemački	2	158	46,58
<i>Prosjek (podindeks društvene varijable)</i>			<b>134,87</b>
<b>3. Gospodarske - prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma</b>			
Broj registriranih objekata za ruralni turizam	5	317	58,04
Gospodarstva koja imaju sobe za iznajmljivanje	2	110	66,90
Broj postelja	18	1.124	58,93
Broj sjedećih mjesta u objektima i izvan	550	30.347	66,69
Gospodarstva koja imaju fiksni telefon	4	271	54,31
Gospodarstva koja imaju telefaks	2	153	48,10
Gospodarstva koja imaju mobilni telefon	5	305	60,32
Gospodarstva koja imaju službenu E-mail adresu	4	297	49,56
Gospodarstva koja imaju službenu Internet stranicu	2	193	38,13
Gospodarstva koja imaju mogućnost rada cijele godine	4	236	62,37
Prilagođeno za osobe s posebnim potrebama	1	65	56,61
Prilagođeno za starije osobe	5	137	134,29
Prilagođeno gostima s malom djecom	4	198	74,33
Prilagođeno gostima s kućnim ljubimcima	5	164	112,18
Prosječan broj dodatnih aktivnosti po gospodarstvu	12	10	120,00
<i>Prosjek (podindeks izravne gospodarske varijable)</i>			<b>70,72</b>

<b>3. Gospodarske - prema ostalim izvorima</b>			
Broj OPG-ova	11.034	173.253	23,43
Broj članova na OPG-ovima	14.435	170.041	312,36
Visokoobrazovani na OPG-ovima	136	4.328	115,62
Mlado stanovništvo na OPG-u	1.168	17.284	248,65
Ostvarena noćenja u ruralnom turizmu (2013.g.)	28.337	2.736.915	38,10
Dolasci turista (u 2013.g.)	15.812	1.504.747	38,67
Vinske ceste	2	49	150,19
Broj ekoloških proizvođača	25	2.319	39,67
Udio kućanstva koja zarađuju od dopunskih djelatnosti (%)	1,64	2,15	76,28
Udio prerađivačkih kućanstava (%)	1,56	1,90	82,11
<i>Prosjek (podindeks neizravne gospodarske varijable)</i>			<b>112,51</b>
<b>INDEKS USPJEŠNOSTI PROVOĐENJA MJERA ZA RAZVOJ RURALNOG TURIZMA</b>			<b>116,49</b>

Izvor: Vlastita izrada tablice

Prema dobivenim rezultatima, odnosno indeksima, iz tablice 11 vidljivo je da su najviše na razvoj ruralnog turizma u KKŽ do sada utjecale **prirodne varijable** sa prosječnim indeksom 147,88 i na to je najveći utjecaj imao broj zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta na području Županije.

Nadalje, na razvoj ruralnog turizma u KKŽ, utjecale su i društvene varijable čiji prosječni indeks iznosi 134,87, a slijede ih i gospodarske varijable (prema ostalim izvorima) sa prosječnim indeksom od 112,51.

Od društvenih varijabli najveći utjecaj na indeks su imala jela uvrštena u nematerijalnu kulturnu baštinu (indeks: 306,63), kao i jela gastronomske baštine (indeks: 211,19).

Dobiveni rezultati ne začuđuju s obzirom na raskoš i raznovrsnost gastronomske ponude KKŽ.

Od gospodarskih varijabli pak (prema ostalim izvorima istraživanja) najveći utjecaj imao je broj članova na OPG-ovima (indeks: 312,26) i mlado stanovništvo na OPG-u (indeks: 248,65).

Na razvoj ruralnog turizma najmanje su pak utjecale gospodarske varijable dobivene na temelju Nacionalnog kataloga ruralnog turizma što se vidi i iz prosječnog indeksa od 70,72.

Sveukupno gledajući, najmanji utjecaj imala je količina poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom (indeks: 0,55) gdje KKŽ sa samo 276 ha poljoprivrednog zemljišta pod ekološkom proizvodnjom, uvelike zaostaje za RH koja ima 50.054 ha poljoprivrednog



zemljišta pod ekološkom proizvodnjom. Osim toga, mali utjecaj na konačni indeks su imale i varijable poput broja OPG-ova (indeks: 23,43), ostvarenih noćenja (indeks: 38,10) i dolasci turista (indeks: 38,67) te gospodarstva koja imaju službenu Internet stranicu (indeks: 38,13) i broj ekoloških proizvođača (indeks: 39,67).

Iz tablice 11 vidljivo je da KKŽ prednjači u dvije varijable ispred RH i to:

- u površinama pod turističkim seljačkim gospodarstvima koja se u KKŽ prostiru na ukupno 13 ha, a u RH za jedan hektar manje, odnosno na 12 ha, te

- u prosječnom broju dodatnih aktivnosti po gospodarstvu kojih u KKŽ ima 12, a u RH 10.

Što se pak tiče dobre povezanosti i komunikacijskih vještina pojedinih gospodarstava, prema tablici 11, u KKŽ na čak 4 od pet gospodarstva govori se engleski jezik te njemački jezik na 2 gospodarstva. U RH također je najzastupljeniji engleski jezik, na čak 281 od 317 gospodarstva, a slijedi ga njemački na 158 gospodarstava. Najčešće se s pojedinim gospodarstvom može stupiti u kontakt fiksnim ili mobilnim telefonom, kako u KKŽ, tako i u RH. Većina ih ima i e-mail adresu, no ono što svakako utječe na loš marketing i slabiju prepoznatljivost pojedinih gospodarstava jest činjenica da većina njih nema izrađenu službenu Internet stranicu. Uzrok tome, pretpostavlja se, jest najvjerojatnije slaba umreženost ruralnih prostora kao i dob (starije stanovništvo i vlasnici gospodarstava).

Pomalo poražavajuća činjenica je da u RH samo 110 gospodarstva od 317 ima sobe za iznajmljivanje dok u KKŽ samo 2 od 4 gospodarstva. No kada se u obzir pak uzme broj postelja, što je vidljivo u tablici 11, situacija se popravlja. U RH tako nalazimo na 110 gospodarstva koji imaju sobe za iznajmljivanje ukupno 1.1.24 postelje, a u KKŽ 18 postelja na samo 2 gospodarstva. Svakako, smatra se da se može i još bolje i da se to može i pojačati.

Sve veći dolazak turista u RH upravo odlazi u ruralne krajeve gdje zahtijevaju ne samo popodnevi ručak, već i cjelodnevni odmor sa prenoćištem.

Kada se osvrnemo na radno vrijeme gospodarstva, ono je uglavnom tokom čitave godine (u KKŽ 4 od 5, u RH 236 od 317), no većina njih zahtijeva prethodnu najavu dolaska što u većini slučajeva i nije pozitivan pokazatelj, osobito za spontane i avanturistički raspoložene turiste.

Razočaravajuće brojke očituju se pak u broju gospodarstava koja su prilagođena za osobe s posebnim potrebama (u KKŽ 1 od 5, a u RH je samo 65 od 317 gospodarstva prilagođeno osobama s posebnim potrebama!!). Što se pak tiče prilagođenosti za starije osobe KKŽ je razvijena u tom smjeru jer je svih 5 gospodarstava prilagođeno starijim osobama, dok je 4 prilagođeno i gostima s malom djecom, te također svih 5 je prilagođeno i gostima s kućnim ljubimcima. Iz navedenih podataka vidljivo je da se KKŽ razvija u pozitivnom smjeru po

pitanju prilagođenosti gospodarstava skupini turista s različitim potrebama u odnosu na RH, što pokazuju i visoki indeksi. Situacija u RH može se okarakterizirati da je na „granici“, no brojke pokazuju više negativnu nego pozitivnu situaciju. Premalo gospodarstava prilagođeno je osobama s posebnim potrebama (65/317), kao i starijim osobama (137/317), te gostima s kućnim ljubimcima (164/317). Nešto malo više pak, njih 198 prilagođeno je gostima s malom djecom.

Također, važno je reći, što je vidljivo i iz same tablice 11, da u RH ima 173.253 OPG-a sa 170.041 članom, dok u KKŽ ima manje OPG-ova (11.034), ali sa većim brojem članova (14.435). S obzirom na spomenute brojke o broju članova na OPG-ovima, i u RH i u KKŽ, još uvijek je mali broj visokoobrazovanih (KKŽ: 136, RH: 4.328). Udio pak mladog stanovništva je nešto veći; u KKŽ mladih u ruralnim krajevima ima 1.168, a u RH 17.284.

Udio kućanstava koja zarađuju od dopunskih djelatnosti (KKŽ: 1,64, RH: 2,15), kao i udio prerađivačkih kućanstava (KKŽ: 1,56, RH: 1,90), kako u KKŽ, tako i u samoj RH još je uvijek malen.

U konačnici, stvarni indeks iznosi **116,49** što znači **da je KKŽ naprednija** u korištenju mjera za ruralni turizam u odnosu na druge županije u RH (indeks je veći od 100). U odnosu na druge županije u RH, razvoj u KKŽ je veći za 16,49%.

Dobiveni indeks nije iznenađujući s obzirom na prirodno bogatstvo te bogatu gastronomsku ponudu (široku paletu vrhunskih vina, ponudu domaćih piva, ručno rađene čokolade, i dr.) koju KKŽ može ponuditi i najzahtjevnijim turistima.

Pravi odmor u KKŽ se može potražiti šetnjom i razgledavanjem nekih od najljepših prirodnih baština te zaštićenih biljnih vrsta. Za životinje bi se već trebao uložiti dodatni napor, te tada to više ne bi bio odmor.

Iako su glavi konkurenti ruralnom razvitku KKŽ upravo Jadranske regije, KKŽ se sa svojim bogatstvima i dobrom razvijenošću, kojom uspješno konkurira, može ponositi.

#### 4.4. Rasprava kroz SWOT analizu

Ruralni prostor KKŽ turistički je još uvijek nedovoljno iskorišten, premda na tom području ne nedostaje potencijalnih turističkih atrakcija. Na turističkom tržištu KKŽ se pozicionira kao cjelogodišnja izletnička, športsko-rekreacijska destinacija očuvane i raznolike prirode, te naglašenih tradicionalnih vrijednosti oplemenjenih u suvremenom izrazu naivnog slikarstva, domaće kuhinje, manifestacija, folklor, gostoljubivosti i vjere. KKŽ je prepoznatljiva kao središte „naivnog“ slikarstva. Osim na domaćem, ponuda je sve prepoznatljivija i na stranom tržištu. Kao što je već naglašeno, područje KKŽ ima prirodnu (u prvom redu rijeka Drava, ravničarski tereni jezera, brdski pejzaži na obroncima Bilogore i Kalnika obrasli gustom vegetacijom) i povijesno-kulturnu baštinu (niz sakralnih objekata; razvijena umjetnička tradicija – naivno slikarstvo) koja predstavlja značajnu turističko-atrakcijsku osnovu za različite oblike kontinentalnog turizma (ruralni, lovni i ribolovni turizam, boravak u prirodi - planinarenje, promatranje ptica, gastroturizam, biciklizam, izletnički i tranzitni turizam), a održavaju se i mnogobrojne manifestacije i provode razni projekti. Povoljan geoprometni položaj KKŽ (na sjecištu prometnih pravaca, te blizina zagrebačkog prostora u kojem je koncentrirana četvrtina populacije RH, te blizina europskih susjednih zemalja kao što su Mađarska, Slovenija, pa i Italija) prednosti su daljnjeg razvoja turizma na području KKŽ.

U KKŽ su evidentni nedovoljno iskorišteni kapaciteti za intenzivnije bavljenje ruralnim turizmom svih oblika (cikloturizam po postojećim biciklističkim stazama uz rijeku Dravu, planinarski turizam, adrenalinski turizam na Kalniku), dok se posebno stavlja naglasak na veći razvoj turizma na seoskim domaćinstvima (pružanje usluga pripreme autohtone hrane i gastronomskih sadržaja, razvoj vinskih cesta i sl.).

Također je prisutna potreba za kvalitetnijom promocijom i brendiranjem autohtonih turističkih proizvoda tradicionalnog karaktera kako bi se upotpunila cjelokupna ponuda Podravine i Prigorja kao turističke destinacije, što se može postići kroz sustavnu edukaciju djelatnika u turizmu na svim razinama.

Postojeći potencijal nije značajnije iskorišten, a to se odražava i u činjenici da se više od 90% turističkog prometa odvija u obliku jednodnevnih izleta bez noćenja.

*Glavni razvojni problemi turističkog sektora ruralnih prostora KKŽ su sljedeći:*

- Nedovoljna prepoznatljivost i osmišljenost turističkog proizvoda i turističkog branda.
- Niska razina turističke opremljenosti međunarodno relevantnih turističkih resursa KKŽ, posebice gotovo potpuno neiskorišten turistički potencijal rijeke Drave.

- Slaba medijska pokrivenost i nedovoljna informiranost o potencijalnim turističkim atrakcijama.
- Nedovoljno razvijeno ugostiteljstvo i neadekvatni smještajni kapaciteti za potrebe intenzivnijih turističkih aktivnosti (nedovoljno registriranih ležaja po broju i kvaliteti, svega nekoliko hotela i nekoliko seoskih domaćinstava, više planinarskih i lovačkih domova, ali niska kvaliteta usluga, bez popratnih sadržaja).

*Glavne razvojne potrebe trebale bi biti:*

- ✓ Započeti i dalje intenzivno razvijati i koristiti marketinške aktivnosti za poticanje turističkog razvoja KKŽ (za sve u „strateškom marketinškom planu turizma“ prepoznate vrste turističke ponude, posebice ruralnog područja: sportsko-rekreativni, kulturno-vjerski, tranzitni, izletnički, edukacijski turizam).
- ✓ Jačati povezivanje i umrežavanje sa srodnim turističkim područjima, turističkim agencijama i turističkim gospodarstvom radi poboljšanja turističke ponude s naglaskom na vrednovanje i očuvanje tradicijskih, autohtonih vrijednosti i običaja.
- ✓ Potaknuti gradove da obnove atraktivne kulturno povijesne sadržaje koje imaju i stvore nove (kapitalna ulaganja u obnovu muzeja, galerija i starih gradskih jezgri, dvoraca i dr.).
- ✓ Uvesti sustavnu edukaciju ugostitelja i turističkih radnika.
- ✓ Povećanje smještajnih kapaciteta i poboljšanje kvalitete ponude.
- ✓ Razvoj zdravstvenog turizma.

Na temelju istaknutih prednosti i nedostataka ruralnog turizma KKŽ, razrađena je i SWOT analiza KKŽ kao ruralno turističke destinacije (tablica 13) iz koje se jasno očituju osnovni pozitivni i negativni elementi KKŽ kao ruralno turističke destinacije.

**Tablica 13: SWOT analiza Koprivničko-križevačke županije kao ruralno turističke destinacije**

SNAGE (S)	SLABOSTI (W)
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Netaknuta prirodna baština.</li> <li>2. Veliki broj područja s komparativnim turističkim prednostima.</li> <li>3. Brojni kvalitetni poljoprivredni proizvodi.</li> <li>4. Županija je sjecište prometnih pravaca</li> <li>5. Blizina glavnog grada, mađarske i slovenske granice.</li> <li>6. Poduzetnički duh.</li> <li>7. Veliki broj poljoprivrednih domaćinstava.</li> <li>8. Bogata gastronomska ponuda i tradicionalna jela.</li> <li>9. Broje manifestacije diljem Županije.</li> <li>10. Vinske ceste.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Mali broj smještajnih kapaciteta.</li> <li>2. Slaba razina educiranosti.</li> <li>3. Nerazvijenost turističke ponude.</li> <li>4. Ne poznavanje djelatnika u ruralnom turizmu stranih jezika.</li> <li>5. Slabe kreditno financijske potpore institucija.</li> <li>6. Izostanak ozbiljnih turističkih projekata.</li> <li>7. Mali broj mladih ljudi na OPG-ovima.</li> <li>8. Premalo ekoloških proizvođača.</li> </ol>
MOGUĆNOSTI (O)	PRIJETNJE (T)
<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Povoljni zemljopisni smještaj.</li> <li>2. Blizina jakih tržišta.</li> <li>3. Izgradnja novih prometnica i obnova postojeće željezničke infrastrukture.</li> <li>4. Pristupanje europskoj uniji.</li> <li>5. Proizvodnja ekološke hrane.</li> <li>6. Turizam kao dodatni izvor zarade.</li> </ol>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Negativna demografska slika.</li> <li>2. Izgradnja HC Novo Virje.</li> <li>3. Zapošljavanje mlade radne snage u gradovima.</li> <li>4. Doseljenje prljavih industrija.</li> <li>5. Odlazak mladih sa sela.</li> </ol>

*Izvor: Svržnjak, Jerčinović (2007.), nadopunjeno vlastitim istraživanjem autora*

Na prvi pogled je jasno vidljivo da u navedenome KKŽ ima više prednosti, odnosno snaga, kao i mogućnosti nego slabosti i prijetnji. No navedene slabosti i prijetnje, iako ih ima manje nikako nisu zanemarive. Za ruralna područja KKŽ u grani ruralnog turizma vrlo je važno raditi na povećanju smještajnih kapaciteta, važno je educirati građane, omogućiti zapošljavanje mladih i educiranih ljudi ne samo u gradovima već i u ruralnim sredinama, omogućiti kreditno financijske potpore institucija i razvijati različite turističke projekte, odnosno, u užem smislu riječi, razvijati sve mogućnosti turističke ponude Županije.

## 5. ZAKLJUČAK

Temeljem provedene analize i istraživanja zaključuje se sljedeće:

1. Osnovni elementi atraktivnosti koji osiguravaju potražnju za agroturističkim proizvodima u Koprivničko-križevačkoj županiji su: netaknuta prirodna baština, dobra prometna povezanost, bogata gastronomska ponuda, tradicija, brojne manifestacije, vinske ceste, blizina povijesnih i kulturnih sadržaja, privlačan okoliš;

2. U odnosu na druge županije, Koprivničko-križevačka županija ne zaostaje u razvoju ruralnog turizma što pokazuje indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma od 116,49. To znači da je uspješnost provođenja tih mjera za 16,49% učinkovitija u odnosu na druge županije u Hrvatskoj, odnosno da je u tom segmentu Koprivničko-križevačka županija konkurentnija u odnosu na ostale županije.

Drugim riječima, dosadašnje mjere za ruralni razvoj i ruralni turizam su u potpunosti iskorištene i imaju pozitivan utjecaj u ostvarivanju dugoročnih ciljeva razvoja ruralnog turizma, čime je odbačena prva hipoteza u istraživanju;

3. Na razvoj ruralnog turizma najveći utjecaj ima razina prirodnih i društvenih potencijala čime je potvrđena druga hipoteza u istraživanju. To se najbolje očituje kroz indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma gdje se od prirodnih varijabli ističu zaštićene biljne i životinjske vrste, a od društvenih varijabli gastronomska baština.

4. Od gospodarskih varijabli najizraženije su broj mladog stanovništva na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima te broj dodatnih aktivnosti koje se nude na ruralno turističkim gospodarstvima. To je pozitivna činjenica u smislu budućeg samozapošljavanja mladih kroz ruralni turizam kao dopunsku djelatnost na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima ili kroz ponudu dodatnih aktivnosti na ruralno turističkim gospodarstvima.

5. Koprivničko-križevačka županija ima još uvijek velike mogućnosti za razvoj ruralnog turizma osobito u gospodarskom smjeru, vezanih za bolju komunikacijsku povezanost te povećanje broja soba i postelja;

6. Koprivničko-križevačka županija ima idealnu poziciju za iskorištavanje svojih ruralnih područja te mogućnost ponude za svačiji ukus.

Preporuke:

1. Potrebno je stvarati novu ponudu na turističkom tržištu i preko ruralnog turizma Koprivničko-križevačku županiju pozicionirati kao jednu od značajnijih ruralnih destinacija na karti Republike Hrvatske;

2. Potrebno je osigurati ravnopravnu promociju ruralnog turizma Koprivničko-križevačke županije na nacionalnoj razini te osmisliti posebni marketinški program za ruralni turizam Županije;

3. Potrebno je potaknuti suradnju na svim razinama. To se odnosi na državnu upravu, područnu i lokalnu samoupravu, Hrvatsku gospodarsku komoru i županijsku komoru, turističke zajednice, razvojne agencije, znanstvene i stručne institucije i strukovna udruženja. Da bi Koprivničko-križevačka županija postigla odgovarajući stupanj izgrađenosti identiteta i prepoznatljivosti, potrebno je sinergijsko djelovanje ne samo turističkih djelatnika i organizacija već i stratega i planera unutar institucija Županije. U taj proces, dakako, moraju biti uključeni lokalno stanovništvo i proizvodni sektor, jer svi oni su zainteresirane strane u razvoju i gospodarskom napredovanju svoje sredine. Lokalne zajednice trebaju znati i moći odgovoriti današnjim izazovima koje donose globalizacija, velike promjene na makroekonomskoj razini, globalne klimatske promjene i slično, i kreirati razvojnu politiku i programe koji će omogućiti skladan i dugoročno održiv razvoj lokalnih i ruralnih zajednica.

Zahvaljujući prirodnim blagodatima kojima Koprivničko-križevačka županija obiluje te visoko obrazovanim i mladim ljudima koji su sve više zainteresirani za ruralne krajeve i ruralni turizam, izgledno je buduće proširenje sektora ruralnog turizma i općenito napredovanje razvitka ruralnih krajeva u Županiji. Uz pomoć Europskih fondova i educiranih mladih ljudi, ruralni turizam Koprivničko-križevačke županije bi se mogao u skorijoj budućnosti pozicionirati na karti Republike Hrvatske te izgraditi brend ruralno turističke destinacije.

## 6. LITERATURA

### Knjige/studije

1. Domljan, Ž. i sur. (1993): Križevci grad i okolica, Institut za povijest i umjetnost Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
2. Franić, R., Kumrić, O. (2008): Agrarna i ruralna politika II, ispitni materijali, Agrobiznis i ruralni razvitak, Zagreb
3. Hajdinjak, S., Mišić, G. (2009): Iskorištavanje pretpripravnih fondova Europske Unije: problem administrativnih kapaciteta u Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Zagreb
4. Kušen, E. (2002): Turistička atrakcijska osnova, Institut za turizam, Zagreb
5. Ružić P. (2011): Ruralni turizam Istre, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula
6. Ružić, P., Demonja, D. (2010.): Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Izdavačka kuća Meridijani, Samobor, Zagreb
7. Svržnjak, K., Kantar, S. (2013): Studija o neiskorištenim turističkim potencijalima i mogućnostima investiranja u turizam na prekograničnom području Mađarska-Hrvatska, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci
8. Svržnjak, K., Kantar, S., Jerčinović, S., Kamenjak, D. (2014): Ruralni turizam, Uvod u destinacijski menadžment, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci
9. Svržnjak, K., Kantar, S., Jerčinović, S., Gajdić, D. (2014/b): Mogućnost razvoja ekoturizma u Koprivničko-križevačkoj županiji, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci
10. Žulj, N. (2006.): Križevci i Kalničko prigorje: umjetnost, arhitektura, krajolici, Izdavačka kuća „VEDA“ d.o.o., Križevci

### Članci u časopisima

1. Demonja, D. (2014): Pregled i analiza stanja ruralnog turizma u Hrvatskoj, Institut za razvoj i međunarodne odnose, Zagreb, Hrvatska, Sociologija i prostor, Vol. 52 No.1 (198)
2. Franić, R., Grgić, Z. (2002): Agroturizam na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu u Hrvatskoj–Pretpostavke i izgledi razvitka- Studij slučaja, Agriculturae conspectus scientificus, Vol.67 No.3 Rujan 2002.
3. Grgić I., Žimbek T., Tratnik M. (2010): Čimbenici iseljavanja seoskog pučanstva u Republici Hrvatskoj, Agronomski glasnik 2-3/2010, Hrvatsko agronomsko društvo, Zagreb



4. Krajnović, A., Čičin-Šain, D., Predovan, M. (2011.): Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice, *Oeconomica Jadertina*, Vol.1 No.1 Svibanj 2011.

### **Članci u zbornicima radova**

1. Brčić-Stipčević, V., Petljak, K., Guszak, I. (2011): Kanali distribucije i obilježja tržišta ekoloških prehrambenih proizvoda (in Croatian), *Zbornik radova 11. znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem „Poslovna logistika u suvremenom menadžmentu“*, Ekonomski fakultet Osijek, Osijek str. 111-125.
2. Marković I. (2007.): Ruralni turizam u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, *Zbornik radova Prvog hrvatskog kongresa ruralnog turizma: Perspektive razvoja ruralnog turizma s međunarodnim sudjelovanjem / Baćac R. (ur.)*, Hrvatski farmer d.d., Klub članova Selo, Zagreb
3. Mesarić Tabčić, R. (2007.): Ruralni turizam i poduzetništvo: primjer Međimurske županije, *Zbornik radova Prvog hrvatskog kongresa ruralnog turizma: Perspektive razvoja ruralnog turizma s međunarodnim sudjelovanjem/ Baćac R. (ur.)*, Hrvatski farmer d.d., Klub članova Selo, Zagreb
4. Svržnjak, K., Jerčinović, S. (2007.): Strategija pozicioniranja ruralno turističke destinacije kroz građenje identiteta županije, *Prvi hrvatski kongres ruralnog turizma s međunarodnim sudjelovanjem*, Hvar, Hrvatski farmer d.d., Zagreb
5. Svržnjak, K., Jerčinović, S., Kantar, S. (2010.): Razvoj seoskog turizma sjeverozapadne Hrvatske, *2. hrvatski kongres o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem*, Mali Lošinj, Hrvatski farmer d.d., Zagreb

### **Publikacije organizacija i institucija**

1. Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.-2016. godine, Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, veljača 2011.
2. Izvješće o ruralnom razvoju na području Koprivničko-križevačke županije u 2015. godini, Upravni odjel za gospodarstvo, komunalne djelatnosti i poljoprivredu, Koprivničko-križevačka županija, Koprivnica, 31. ožujka 2016.
3. Kalendar zbivanja, (ur. Mihevc, Z.), Turistička zajednica Koprivničko-križevačke županije, Koprivnica, 2013.
4. Koprivničko-križevačka županija, Odsjek za poljoprivredu, ruralni razvoj, šumarstvo i lovstvo, Podaci ustupljeni od voditelja odsjeka Denisa Maksića, dipl.ing.agr.
5. Križevačkim krajem, (ur. Škrlec, M.), Križevački poduzetnički centar, Križevci, 2012.

6. Križevci – Europska budućnost na križanju tradicionalnog i modernog, urbanog i ruralnog, Turistička karta Križevaca i kalničkog prigorja, Turistička zajednica grada Križevaca, Križevci, 2013.
7. Priručnik „Turistička kultura“ (ur. Ivanišević, N., Borčić, A.), Ured državne uprave u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Split, 2013.
8. Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja, (autor: Baćac, R.), Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.
9. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020., Uprava za upravljanje EU fondom za ruralni razvoj, EU i međunarodnu suradnju, Ministarstvo poljoprivrede, 28.05.2015.
10. Programi u gospodarstvu 2015., Grad Križevci, 18.03.2015.
11. Projekt – Studija razvoja turizma Križevačko-kalničke regije, (autori: Knok, I., Radaković, S.), Križevački poduzetnički centar, d.o.o. Križevci, Križevci, Rujan 2004.
12. Prvi rezultati, Popis stanovništva 2011, (odgovoran ravnatelj dr.sc. Kovač, Ivan), Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, lipanj 2011.
13. Ruralni turizam Hrvatske, Nacionalni katalog, (ur. Krešić-Jurić, L., Rajković, V.), Republika Hrvatska, Ministarstvo turizma, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, travanj 2015.
14. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2012., Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, Prosinac 2012.
15. Strategija ruralnog razvoja RH 2008. – 2013., konačna verzija, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Zagreb
16. Turizam u brojkama 2014., Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, 2015.
17. Upravljanje naslijeđenom imovinom u javnom sektoru („heritage assets“), Uprava za zaštitu kulturne baštine (ur. Deranja Crnokić, A., Jelavić Livaković, I.), Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, Zagreb, 11. lipnja 2015.
18. Za razvoj ruralnih krajeva, (ur. Srećko Selanac), Republika Hrvatska, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava za održivi razvitak seoskog prostora, Zagreb, 2007.
19. Zeleno izvješće, Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2011. godini, Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2012., 28.05.2015.
20. Županijska razvojna strategija Koprivničko-križevačke županije za razdoblje 2011-2013., PORA, razvojna agencija Podravine i Prigorja, Koprivnica, travanj 2011.

## **Završni rad, magistarski rad i disertacije**

1. Držaić, E. (2013.): Razvoj ruralnog turizma u Koprivničko-Križevačkoj županiji kroz projekt Invest-pro, Završni rad, Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, Križevci
2. Omrčen, A. (2011.): Uvjeti i perspektive razvoja ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj u svjetlu pristupanja Europskoj uniji, diplomski rad, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split

## **Internet stranice:**

1. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Statistika 2015.: <http://www.apprrr.hr/statistika-2015-1743.aspx> (14. veljače 2016.)
2. Državni zavod za zaštitu prirode: <http://www.dzpz.hr/> (6. lipanj, 2016.)
3. Fišić, N.I.: Evo kako živjeti zdravije i dulje: Otkrivamo tajnu maslinova ulja, vina i tradicionalne hrvatske hrana, Hrana i vino, Jutarnji list: <http://apps.jutarnji.hr/htz/hranavino/> (6. lipanj, 2016.)
4. GoinCro.com web aplikacija za prezentaciju turističkih djelatnosti i djelatnosti koje su usko povezane uz turističku ponudu Hrvatske: <http://www.goincro.com/cro/cro> (6. lipanj, 2016.)
5. Internet stranica nezavisne organizacije civilnog društva ODRAZ: <http://www.odraz.hr/hr/o-nama> (25. veljače 2016.)
6. Internet stranica o povijesti grada Križevaca: <http://www.krizevci.eu/> (09. ožujak 2016.)
7. Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Koprivničko-križevačke županije: <http://www.zastita-prirode-kckzz.hr/#> (6. lipanj, 2016.)
8. Ministarstvo poljoprivrede, <http://www.mps.hr/> (7. lipanj, 2016.)
9. Službena Internet stranica grada Đurđevca: <http://www.djurdjevac.hr/> (09. ožujak 2016.)
10. Službena Internet stranica grada Koprivnice: <http://www.koprivnica.hr/> (09. ožujak 2016.)
11. Službena Internet stranica grada Križevaca: <http://www.krizevci.hr/> (09. ožujak 2016.)
12. Službena Internet stranica Koprivničko-križevačke županije: [www.kckzz.hr](http://www.kckzz.hr) (09. ožujak 2016.)
13. Službena Internet stranica razvojne agencije Podravine i Prigorja: <http://www.pora.com.hr/> (11. travanj 2016.)
14. Službena Internet stranica Turističke zajednice grada Đurđevca: <http://djurdjevac.hr/kultura-i-sport/turisticka-zajednica-grada-durdevca/> (11. travanj 2016.)

15. Službena Internet stranica Turističke zajednice grada Koprivnice:  
<http://www.koprivnica.hr/turizam-i-sport/turisticka-zajednica-grada-koprivnice> (11. travanj 2016.)
16. Službena Internet stranica Turističke zajednice grada Križevaca: [www.tz-krizevci.hr](http://www.tz-krizevci.hr) (9. svibanj 2016.)
17. Službena Internet stranica Turističke zajednice Koprivničko-križevačke županije:  
<http://www.tz-koprivnicko-krizevacka.hr/index.php/en/> (9. svibanj 2016.)
18. Uniline travel company: <http://www.uniline.hr/hrvatska/gastronomija.php> (5. lipanj, 2016.)
19. Wikipedia: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska\\_kuhinja#Tipi.C4.8Dna\\_jela](https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_kuhinja#Tipi.C4.8Dna_jela) (6. lipanj, 2016.)

## 7. PRILOZI

### POPIS PRILOGA

- Prilog 1. Tablica 12. Izvori podataka pojedinih parametara korišteni u tablici 11
- Prilog 2. Slika 8. Jelovnik Gornjevinske kleti
- Prilog 3. Slika 9. Pladanj Stari grad, Planinarski dom „Kalnik“
- Prilog 4. Detaljniji opis nekih od hrvatskih tradicionalnih jela manje poznatih u prigorskom kraju
- Prilog 5. Tablica 4. Popis manifestacija i narodnih običaja u ruralnim područjima Koprivničko-križevačke županije
- Prilog 6. Tablica 7. Površine pod ekološkom proizvodnjom u Republici Hrvatskoj po županijama od 2009. – 2014. godine
- Prilog 7. Popis jela karakterističnih za područje KKŽ

## Prilog 1.

**Tablica 12. Izvori podataka pojedinih parametara korištenih u tablici 11**

<b>VARIJABLA</b>	<b>IZVORI PODATAKA</b>
<b>1. Prirodne</b>	
Poljoprivredno zemljište pod ekološkom proizvodnjom (ha)	Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske
Površina pod turističkim seljačkim domaćinstvima (ha)	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Zaštićena prirodna baština	Državni zavod za zaštitu prirode Republike Hrvatske
Zaštićene životinjske vrste	Državni zavod za zaštitu prirode Republike Hrvatske
Zaštićene biljne vrste	Državni zavod za zaštitu prirode Republike Hrvatske
<b>2. Društvene</b>	
Jela gastronomske baštine	Popis gastronomske baštine (NN 60/2011) za Hrvatsku, istraživanje u seminarskom radu iz predmeta „Ruralni razvoj“ za KKŽ
Jela uvrštena u nematerijalnu kulturnu baštinu	Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
Značajne manifestacije	Odsjek za poljoprivredu, ruralni razvoj, šumarstvo i lovstvo Koprivničko-križevačke županije i Wikipedia
Narodna baština – kulturna dobra	Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske
Gospodarstva na kojima se govori strani jezik: engleski	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Gospodarstva na kojima se govori strani jezik: njemački	Nacionalni katalog ruralnog turizma
<b>3. Gospodarske - prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma</b>	
Broj registriranih objekata za ruralni turizam	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Gospodarstva koja imaju sobe za iznajmljivanje	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Broj postelja	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Broj sjedećih mjesta u objektima i izvan	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Gospodarstva koja imaju fiksni telefon	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Gospodarstva koja imaju telefaks	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Gospodarstva koja imaju mobilni telefon	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Gospodarstva koja imaju službenu E-mail adresu	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Gospodarstva koja imaju službenu Internet stranicu	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Gospodarstva koja imaju mogućnost rada cijele godine	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Prilagođeno za osobe s posebnim potrebama	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Prilagođeno za starije osobe	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Prilagođeno gostima s malom djecom	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Prilagođeno gostima s kućnim ljubimcima	Nacionalni katalog ruralnog turizma
Prosječan broj dodatnih aktivnosti po gospodarstvu	Nacionalni katalog ruralnog turizma

<b>3. Gospodarske - prema ostalim izvorima</b>	
Broj OPG-ova	Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
Broj članova na OPG-ovima	Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
Visokoobrazovani na OPG-ovima	Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske
Mlado stanovništvo na OPG-u	Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
Ostvarena noćenja u ruralnom turizmu (2013.g.)	Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske
Dolasci turista (u 2013.g.)	Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske
Vinske ceste	Vinske ceste Hrvatske na jednom mjestu: <a href="https://www.goincro.com/cro/planinska_hrvatska/articles/article/5">https://www.goincro.com/cro/planinska_hrvatska/articles/article/5</a>
Broj ekoloških proizvođača	Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske, <a href="http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184">http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184</a>
Udio kućanstva koja zarađuju od dopunskih djelatnosti (%)	Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske
Udio prerađivačkih kućanstava (%)	Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

## Prilog 2.

Slika 8. Jelovnik Gornjevinske kleti

<i>Specijaliteti kuće</i>	
<i>Teletina ispod peke (teletina bez kostiju s polama i povrćem na maslacu; 200gr.)</i>	<i>49,00</i>
<i>Srneći paprikaš (200 gr. srnetine u srnećem ujušku s Palentom, tjesteninom, njokjima po odabiru; 0,5L )</i>	<i>59,00</i>
<i>Punjeni lungić "Klet" (sv. file punjen mrkvom, suhim gljivicama, sirom, šampinjonima. U umaku od šampinjona i njokjima s gorgonzolom 250 gr.)</i>	<i>59,00</i>
<i>Šljivarska pisanica (sv. file punjen suhim šljivama u umaku od šljiva, rakije i vrhnja sa širokim rezancima; 250 gr)</i>	<i>62,00</i>
<i>Srnetina na lovački (srneći hirbat u aromatičnom umaku od povrća i džemom od brusnica sa okruglicama od kruha i palentom; 200 gr.)</i>	<i>79,00</i>

Izvor: vlastita fotografija



**Prilog 3.**

**Slika 9. Pladanj Stari grad, Planinarski dom „Kalnik“**



*Izvor: vlastita fotografija*

## Prilog 4.

### Detaljniji opis nekih od hrvatskih tradicionalnih jela manje poznatih u prigorskom kraju

**-arambašići:** sinjski arambaši uz vitešku igru Sinjsku alku nalaze se na popisu zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Ministarstva kulture Hrvatske. Dosta su slični sarmi, no uz par bitnih razlika: meso za punjenje se ne melje, već se sjecka nožem. U meso se dodaju i različite vrste sušenog mesa, cimet, muškatni oraščić i klinčići, a ne dodaje se riža. Radi se od miješanog nasjeckanog goveđeg i svinjskog mesa, sjeckane sušene slanine, koje se sa začinima savije u listove kiselog kupusa, te u namašćenu posudu slaže sitno izrezani kiseli kupus, arambašići, dodaju se domaće kobasice (sudžuk), ovčje suho meso (kaštradina), sve prekrije listovima kiselog kupusa, zalije vodom i bez miješanja kuha nekoliko sati.

*Izvor: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Sinjski\\_aramba%C5%A1i%C4%87i](https://hr.wikipedia.org/wiki/Sinjski_aramba%C5%A1i%C4%87i)*

**-visovačka begavica:** Marinirana janjetina, domaće mirisne trave, kiselo domaće ovčje mlijeko, mladi krumpir, kombinacija maslinovog ulja i svinjske masti. To se sve prelije kiselim mlijekom, parmezanom i tvrdim ovčjim sirom.

*Izvor: <http://m.sibenik.in/gastronomija/visovacka-franjevacka-begovica-recept-cuvan-tristo-godina/11387.html>*

**-zelena menestra:** tradicionalno i autohtono jelo dubrovačkog kraja. Glavni sastojci su suho meso (više vrsta), domaće sušene kobasice kupus (više vrsta), krumpir, svinjska mast. Servira se toplo složeno suho meso i kobasice na plitici (tacni), a kupus u dubokoj zdjeli s malo tekućine.

*Izvor: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Zelena\\_menestra](https://hr.wikipedia.org/wiki/Zelena_menestra)*

**-buzara:** jušno jelo pripremljeno pirjanjem morskih školjaka ili rakova na maslinovu ulju, začinjeno rajčicom, peršinom, češnjakom i vinom.

*Izvor: <http://www.matica.hr/vijenac/416/Buzara%20u%20buzari%20/>*

**-istarska jota:** glavni sastojci su grah, kiseli kupus, krumpir, panceta, sušena rebra, a glavni začin jest češnjak. Tradicionalno se priprema u zimskom dijelu godine, pa često se naziva i zimska manešta.

*Izvor: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Istarska\\_jota](https://hr.wikipedia.org/wiki/Istarska_jota)*

**-fuži:** tradicionalna istarska tjestenina koja se priprema tako što se tijesto tanko izvalja i izreže na rezance širine 3-4 cm te se postave jedne preko drugih. Rezanci se tada prerežu dijagonalno čime se dobiju romboidni oblici. Dva kraja svakoga romba zatim se ovijaju jedan oko drugog i u sredini se pritisnu tako da izgledaju poput luka.

*Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Fu%C5%BEi>*

**-šporki makaruli:** tradicionalno je jelo dubrovačkog kraja. Umak je spravljen od goveđeg ili junećeg mesa na temelju od luka prženog na domaćoj svinjskoj masti uz osnovne dodatke rajčica, peršin, češnjak, crno vino i sl. Pasta (tjestenina) - makaruli, skuhanu su napose, i začinjeno, ali ne previše, domaćom svinjskom masti i cimetom. Na kraju, umak i tjestenina se izmiješaju u velikom loncu i puste se da malo slegnu prije jela.

*Izvor: [https://hr.wikipedia.org/wiki/%C5%A0porki\\_makaruli](https://hr.wikipedia.org/wiki/%C5%A0porki_makaruli)*

**-husiljevača:** kruščići od dizanog tijesta.

*Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/415316396860926839/>*

**-povitica:** slatko dizano tijesto punjeno raznim filama (mak, orasi, i dr.) popularno na svim dijelovima Istočne Europe.

*Izvor: <http://www.coolinarika.com/recept/1047729/>*

**-viška pogača:** pogača sa lukom, slanim srdelama ili incunima uz dodatak origana i maslinovog ulja.

*Izvor: <http://www.iceipice.hr/hr/clanak/pogace-otoka-visa-iz-davnina>*

**-kaštradina:** Kaštradina je autohtono, snažno jelo Dalmacije, Like, južnih dijelova Bosne i Hercegovine. Zabilježeno je da se spremalo na pučkim trpezama ovih područja još u srednjem vijeku. Radi se o sušenom i dimljenom mesu škopljenog jarca, ovna ili brava, a otud mu i ime izvedeno iz latinske riječi castrare (kastrirati, škopiti). Trgovačkim putevima ta je delicija iznimno jakog mirisa za Mletačke republike stigla do Venecije kamo su škopce odvozili brodom, a zapisano je da je upravo dalmatinska kaštradina od gladi spasila Venecijance za velike epidemije kuge u 17. stoljeću.

Naziv kaštradina češći je uz obalu Dalmacije, a ime koštradina veže se uz Zagoru gdje se tradicionalno kuha u loncu s keljom ili raštikom. Od davnina, na otoku Pagu kaštradina se služi s kiselim kupusom, a u Sinju, osim kiselog zelja, kao prilog uz ovo jelo ide i pire krumpir.

*Izvor: <http://gastro.24sata.hr/friske-vijesti/kastradina-zaboravjeno-jelo-dalmatinske-zagore-577>*

**-švargi:** polutrajni mesni proizvod od svinjskog kuhanog mesa (presvušt).

Radi se od svinjskih jezika, svinjskog srca, mesnatijeg dijela obrazine, mesa glave te svinjskih koža koje se kuhaju, usitnjuju i zajedno sa začinima pune u svinjski želudac ili debelo crijevo.

*Izvor: <http://moja-kuhinja.com/suseno-meso/prezvurst-tlacenica-svargla.html>*

**-suđuk:** suha začinjena kobasica porijeklom sa Balkana, Bliskog Istoka i Srednje Azije.

Pravi se od mljevenog mesa, najčešće govedina (u Kazahstanu konjetina), sa raznim začinima uključujući kim, sumak, bijeli luk, sol i crvenu paprika koje se stavljaju u kobasicu. Kobasica se nakon spravljanja suši nekoliko tjedana.

*Izvor: <https://bs.wikipedia.org/wiki/Sud%C5%BEuk>*

**-paški baškotin:** U benediktinskom samostanu sv. Margarite u Pagu stoljećima se proizvodi baškotin, zasigurno najstarija slastica – vrsta tvrdog slatkog prepečenca spravljenog po posebnoj samostanskoj recepturi. Benediktinke njeguju proizvodnju baškotina više od 300 godina. Pažani ga iznimno cijene – u prijašnjim vremenima goste se dočekivalo baškotinima i bijelom kavom, a bilo koje obiteljsko slavlje bilo je nezamislivo bez njega. Danas paški baškotin nosi oznaku „Izvorno Hrvatsko" i „Hrvatski otočni proizvod".

*Izvor: <http://www.tzgpag.hr/hr/grad-i-otok-pag/2013-01-08-15-53-01/baskotini>*

**-turoš:** vrsta prerađenog kravljeg sira iz Međimurja, posebno oblikovanog i s odgovarajućim sastojcima.

Svježem kravljem siru se u proizvodnji turoša dodaje kuhinjska sol, crvena paprika i kumin, te on dobiva svijetlo-narančastu boju i osobit okus. Turoš se tradicionalno proizvodi u obliku stošca visine oko 6 centimetara, ponekad i dva do tri centimetra više. Nakon oblikovanja, proizvod se se suši na suncu ili dimljenjem.

Riječ turoš je mađarskog porijekla, od riječi "túrós".

*Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Turo%C5%A1>*

**-kroštule:** tradicionalno prženo pecivo u Istri i Dalmaciji. U Istri se kroštule tradicionalno spremaju za svečanije prigode poput vjenčanja i sl.

*Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kro%C5%A1tule>*

**-narancini:** ušecerene narančine kore.

Prethodno narezane i namočene narančine korice stave se u širu posudu; doda se šećer i toliko vode samo da prekrije arancine. Kuha se na umjerenj vatri dok sva tekućina ne ispari, a korice upiju sav šećer. Korice se maknu s vatre te slažu na papir za pečenje prethodno lagano posut šećerom. Rašire se da se ne slijepe. Korice se moraju sušiti 1 – 2 dana, ovisno o vlažnosti zraka i vremenu. Preporučljivo ih je raditi za vrijeme sunčanog ili burnog dana.

*Izvor: <http://kuhari.com/recepti/arancini-usecerena-narancina-korica/>*

**-torta od skorupa:** kremasti kolač s maslacem, jajima, bademima i koricom od limuna.

*Izvor: <http://www.dubrovniknet.hr/novost.php?id=8967#.V1wrHruLTIU>*

**Prilog 5.****Tablica 3. Popis manifestacija i narodnih običaja u ruralnim područjima Koprivničko-križevačke županije**

<b>NAZIV MANIFESTACIJE</b>	<b>MJESTO</b>
<b>DAN MLIJEČNIH PROIZVODA I BOŽIĆNIH OBIČAJA</b>	BRĐANI SOKOLOVAČKI
<b>CRVENI MAKOVI</b>	ĐELEKOVEC
<b>SIDONIJIN DAN</b>	GORNJA RIJEKA
<b>DANI PLEMSTVA</b>	GORNJA RIJEKA
<b>ŠLJIVARIJADA</b>	GORNJA RIJEKA
<b>KOSTANJEVEČKA KESTENIJADA</b>	GORNJA RIJEKA
<b>KESTENIJADA</b>	HEREŠIN
<b>DANI CVIJEĆA</b>	IMBRIOVEC
<b>KALNIČKE UNCUTARIJE</b>	KALNIK
<b>IVANEČKI KRESOVI</b>	KOPRIVNIČKI IVANEC
<b>DANI CVIJEĆA</b>	KOPRIVNIČKI IVANEC
<b>OBLJETNICA KUNOVEČKE BUNE</b>	KUNOVEC
<b>DANI KRUHA I ZAHVALNOSTI NA PLODOVIMA ZEMLJE</b>	LEGRAD
<b>VELIKA GOSPA</b>	MOLVE
<b>VALENTINOVO U NOVIGRADU PODRAVSKOM</b>	NOVIGRAD PODRAVSKI
<b>MATKANJE - prikaz običaja</b>	NOVIGRAD PODRAVSKI
<b>GALOVIĆEVA JESEN I PETERANSKI ŠLINGERAJ</b>	PETERANEC
<b>MUDLINIJADA</b>	PETERANEC
<b>OBLJETNICA DRUŠTVA ŽENA I DJEVOJAKA „HRVATSKA DUŠA“</b>	RASINJA
<b>POSVETA BARJAKA I PROSLAVA MAJČINOG DANA</b>	SIGETEC
<b>DANI JABUKA</b>	STARIGRAD
<b>SVETOIVANJSKI DANI</b>	SVETI IVAN ŽABNO
<b>DAN VRGANJA</b>	VINICA

*Izvor: vlastita izrada tablice*

**Prilog 6.**

**Tablica 7. Površine pod ekološkom proizvodnjom u Republici Hrvatskoj po županijama od 2009. – 2014. godine**

STANJE PO ŽUPANIJAMA	POVRŠINA (ha) 2009.	POVRŠINA (ha) 2010.	POVRŠINA (ha) 2011.	POVRŠINA (ha) 2012	POVRŠINA (ha) 2013	POVRŠINA (ha) 2014
<b>GRAD ZAGREB</b>	23,8112	967,4363	853,483	1272,33	1279,39	1022
<b>ZAGREBAČKA</b>	1150,3869	561,0374	567,1238	814,43	1018,76	1113
<b>SPLITSKO-DALMATINSKA</b>	105,5829	174,9263	455,233	387,35	5711,53	6407
<b>OSJEČKO-BARANJSKA</b>	3693,6141	7911,5191	8935,221	7608,04	8426,44	10981
<b>ISTARSKA</b>	133,9108	173,2620	389,12	516,13	568,81	737
<b>POŽEŠKO-SLAVONSKA</b>	1240,2588	1324,3494	1781,348	1826,68	2037,13	1871
<b>ŠIBENSKO-KNINSKA</b>	160,6035	304,6372	417,2	425,73	407,44	540
<b>KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA</b>	82,5971	144,0941	170,55	170,34	195,7	276
<b>BJELOVARSKO-BILOGORSKA</b>	623,1563	812,4374	1695,14	1362,26	1424,93	1648
<b>MEĐIMURSKA</b>	323,3867	358,3461	544,889	698,95	555,04	1004
<b>KARLOVAČKA</b>	717,9304	887,7821	815,092	1089,14	1445,63	2272
<b>VUKOVARSKO-SRIJEMSKA</b>	303,3748	867,4565	1515,425	1007,48	1072,69	1944
<b>VARAŽDINSKA</b>	73,6046	57,9989	64,17	90,56	114,69	189
<b>LIČKO-SENJSKA</b>	311,6763	325,5835	1298,43	1250,06	1660,27	2823
<b>BRODSKO-POSAVSKA</b>	1329,6210	2364,3260	3596,65	2636,75	2622,01	3110
<b>VIROVITIČKO-PODRAVSKA</b>	395,7174	2490,0690	4148,99	3975,89	3889,6	5548
<b>SISAČKO-MOSLAVAČKA</b>	2525,8573	1995,1430	2709,829	3324,77	3454,65	4092
<b>ZADARSKA</b>	863,8441	1003,6838	854,6478	1085,62	1428,76	1602
<b>KRAPINSKO-ZAGORSKA</b>	19,6289	53,3807	74,62	86,99	103,69	93
<b>DUBROVAČKA</b>	17,0018	69,7017	245,86	154,63	225,46	214
<b>PRIMORSKO-GORANSKA</b>	98,1402	435,2036	902,78	2119,46	2676,35	2568
<b>UKUPNO</b>	<b>14193,7051</b>	<b>23282,3741</b>	<b>32035,8016</b>	<b>31.903,59</b>	<b>40.640,65</b>	<b>50.054</b>

*Izvor: Ministarstvo poljoprivrede*

## Prilog 7.

### 26 jela karakterističnih za područje KKŽ, dobivena i pobrojena vlastitim istraživanjem autora 2013. godine izradom seminara na predmetu „Ruralni razvoj“

1. bistra goveđa juha sa domaćim rezancima,
2. pečena purica s mlincima,
3. krvavice ili pečenice s dinstanim zeljem,
4. srneći paprikaš sa žgancima,
5. teletina ispod peke,
6. punjeni lungić,
7. hajdinska kaša,
8. pečene pole krumpira,
9. restani krumpir,
10. zapečeni grah,
11. povrće na žaru,
12. njoki,
13. salate,...
14. pečeni štruklji,
15. makovnjača,
16. orehnjača,
17. paprikaš od divlje svinje,
18. pohani svinjski but punjen šunkom, sirom i šljivama,
19. pladanj Stari grad: biftek lungić sa sirom, šareni ražnjić (svinjetina, puretina, špek, povrće), odrezak Bela IV, prilog povrće na maslacu, restani krumpir,
20. som pečen,
21. smuđ,
22. šaran na rašljama,
23. fiš paprikaš,
24. prgice,
25. jela od koprive (juhe, umaci, pite, savijače, kruh...),
26. Šljivarska pisanica.



## POPIS KRATICA

**APRRR** – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

**DZS RH** – Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

**EAFRD** – Fond za poljoprivredu i ruralni razvoj

**EU** – Europska unija

**FAO** – *Food and Agriculture Organization (engl.)* – Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda

**HA** – Hektar, mjerna jedinica za površinu

**HAMAG** – Hrvatska agencija za malo gospodarstvo

**HPA** – Hrvatska poljoprivredna agencija

**IPARD** - *Instrument for Preaccession Assistance (engl.)* - Instrument pretprijetne pomoći

**JLS** – Jedinica lokalne samouprave

**KKŽ** – Koprivničko-križevačka županija

**LAG** – Lokalna akcijska grupa

**LEADER** - *Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale (franc.)* = „veze među aktivnostima razvoja ruralnog gospodarstva“ – Inicijativa Europske zajednice za mobiliziranje i provedbu ruralnog razvoja u ruralnim zajednicama kroz lokalna partnerstva javnog i privatnog sektora

**LRS** – Lokalne razvojne strategije

**OECD** – *Organization for Economic Cooperation and Development (engl.)* - Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

**OPG** – obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo

**PG** – poljoprivredno gospodarstvo

**PORA** – Razvojna agencija Podravine i Prigorja

**RH** – Republika Hrvatska

**SWOT** – (Strengths → snaga, W - Weaknesses → slabosti, O - Opportunities → prilike, T - Threats → prijetnje) - SWOT analiza je jedna od instrumenata kojima se menadžer može poslužiti u kreiranju strategije. Kvalitativna je analitička metoda koja kroz 4 čimbenika nastoji prikazati snage, slabosti, prilike i prijetnje određene pojave ili situacije.

**VGUK** – Visoko gospodarsko učilište u Križevcima

## SAŽETAK

Rad se bavi predstavljanjem stanja ruralnog turizma, kao i mjera namijenjenih njegovom razvoju u Hrvatskoj i Koprivničko-križevačkoj županiji. Baziran je na rezultatima prethodnih istraživanja, ali i novijim podacima te analizira ponudu ruralno turističkih objekata prema Nacionalnom katalogu ruralnog turizma, programe potpore i poticaja. Evidentno je da ruralni turizam u Hrvatskoj ima trend rasta, a pitanje koje se postavlja u radu jest da li dosadašnji razvoj ruralnog turizma Koprivničko-križevačke županije zadovoljava sve potrebne razine (prirodnu, društvenu, gospodarsku) kako bi mogli reći da je ruralni turizam i uspješan.

Rad se temelji na istraživanju prirodne, društvene i gospodarske razine razvoja ruralnog turizma te dosadašnjoj provedbi i učinkovitosti mjera usmjerenih razvoju ruralnog turizma u Koprivničko-križevačkoj županiji s razine donositelja odluke ruralnog razvoja.

Sekundarnom metodom podataka istraživana je i proučavana dostupna literatura o zadanoj tematici te su prikupljeni parametri koji karakteriziraju prirodnu, gospodarsku i društvenu razinu razvoja ruralnog turizma. Obilaskom postojećih ruralno turističkih destinacija Koprivničko-križevačke županije prikupljena je fotodokumentacija te je istražena gastronomska ponuda Županije. Komparativnom metodom izvršena je usporedba svih kvantitativnih parametara između Koprivničko-križevačke županije i Republike Hrvatske kako bi se izračunao indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma u analiziranoj županiji. SWOT analizom prikazane su glavne prednosti, mogućnosti, nedostaci i prijetnje Koprivničko-križevačke županije kao ruralno turističke destinacije kako bi se dale preporuke za daljnji razvoj ruralnog turizma u županiji.

Na temelju navedenih metoda zaključuje se da ruralni turizam u Koprivničko-križevačkoj županiji ima trend rasta zahvaljujući bogatoj gastronomskoj ponudi, prirodnoj i kulturnoj raznolikosti, dobroj ponudi turističkih atrakcija te dobro sačuvanoj prirodi. Izračunati indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma pokazuje da Koprivničko-križevačka županija ne zaostaje u razvoju ruralnog turizma u odnosu na ostale županije u RH, jer pokazuje da su te mjere za 16,49% uspješnije iskorištene u odnosu na prosjek Hrvatske. Najveći utjecaj na pozitivan indeks imaju prirodne i društvene varijable, pa bi se buduće mjere ruralnog razvoja odnosno razvoja ruralnog turizma trebale kreirati na način da utječu na povećanje pozitivnog učinka gospodarskih varijabli.

**Ključne riječi:** ruralni turizam, mjere ruralnog razvoja, mjere ruralnog turizma, indeks uspješnosti provođenja mjera za razvoj ruralnog turizma, Koprivničko-križevačka županija

## **SUMMARY**

Thesis topics are the current state of rural tourism and measures for its development in Croatia and Koprivnica-Križevci County. It is based on the results of previous research and on newer data; and it analyses the offer of subjects in rural tourism according to the National catalogue of rural tourism, support programmes and grants. It is clear that rural tourism in Croatia has a trend of growth and the question is if the development of rural tourism in Koprivnica-Križevci County fulfils all relevant criteria (natural, social, and economic) which would make it successful.

The thesis is based on the research of natural, social and economic levels of rural tourism development and current state of implantation and effectiveness of development measures focused on rural tourism development in Koprivnica-Križevci County; from the decision-making level.

The secondary level of analysis includes available literature on the topic and gathered parameters which characterise natural, economic and social levels of rural tourism development. Through visits to several destinations of rural tourism in Koprivnica-Križevci County photo material was gathered, and the gastronomy of the County was researched. Using comparative method, quantitative parameters between Koprivnica-Križevci and the Republic of Croatia were compared, in order to calculate the success index of implemented measures of rural development in the County. Through SWOT analysis, strengths, weaknesses, opportunities and threats of Koprivnica-Križevci County as rural tourist destination were mapped in order to give recommendations for future development of rural tourism in the County.

Based on aforementioned methods, it is concluded that rural tourism in Koprivnica-Križevci County has the trend of growth, due to its rich gastronomy, natural and cultural diversity, solid offer of tourist attractions and preserved environment. Calculated success index of implemented measures of rural development shows that Koprivnica-Križevci County, when compared with other Croatian counties, does not fall behind in the development of rural tourism since development measures are 16.49% more effective than Croatian average. The highest impacts on positive results have natural and social variables. Therefore, future measures for development of rural tourism should be made in such way that they increase the positive impact of economic variables.

**Key words:** rural tourism, measures for the development of rural tourism, success index of implemented measures of rural development, Koprivnica-Križevci County

## ŽIVOTOPIS

Ivana Hrg Matušin (rođ. Ščetarić) rođena je 17. listopada 1988. u Koprivnici.

Osnovnu školu pohađa u Križevcima gdje živi s obitelji, nakon čega školovanje nastavlja u Koprivnici. Godine 2007. uspješno završava srednju ekonomsku školu u Koprivnici i upisuje Pravni fakultet u Zagrebu. Godine 2009. se zaljubljuje u sadašnjeg supruga te napušta pravo i nešto kasnije upisuje Visoko gospodarsko učilište u Križevcima, smjer menadžment u poljoprivredi. Godine 2013. uspješno završava trogodišnji studij gdje stječe zvanje inženjerka poljoprivrede (bacc.ing.agr.) i dobiva Dekanovu nagradu za najbolju studenticu u generaciji. Nadogradnju stručnoga znanja stječe upisujući na istom Učilištu Specijalistički diplomski stručni studij *Menadžment u poljoprivredi*.

Tijekom studiranja neprekidno radi različite administrativne poslove preko student servisa, od javnobilježničkog ureda, Hrvatske poljoprivredne agencije u Križevcima i drugo. Kroz studiranje sudjeluje na dva europska projekta čiji je partner Visoko gospodarsko učilište u Križevcima i to na projektu INVEST-PRO koji se bavio razvojem investicijski pogodnog okruženja za razvoj i ulaganje u područje održivog turizma na području Mura-Drava-Dunav područja s posebnim naglaskom na Zalsku, Šomođsku županiju, Koprivničko –križevačku i Varaždinsku županiju te na projektu ECOTOP koji je za cilj imao popularizaciju ekoturizma i razvijanje učinkovitog sustav usavršavanja s bazom podataka za ovaj gospodarski sektor. Osim toga, sudjelovala je na međunarodnoj konferenciji studentskih radova u Srbiji s radom „*Obrazovni aspekti žena u poljoprivredi*“.

Krajem 2013. godine počinje raditi kao projektna menadžerica na europskom projektu Udruge invalida Križevci, koji je završen u veljači 2015. godine i ocijenjen kao jedan od najvrjednijih i najuspješnijih u Županiji.

Osim materinjeg hrvatskog jezika, govori i engleski jezik.

U slobodno vrijeme nekoć se bavila pilatesom, mnoštvom kućnih ljubimaca i kućanskim poslovima, a sada ima jedan od najzahtjevnijih, ali i najljepših „poslova“: onaj majčinski. Udana, majka devetomjesečne djevojčice.